

Ν.Χ. ΚΕΦΑΛΙΔΗΣ - Α.Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΙΣΤ
ΑΡΧ
1979

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1979

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

17419

Μέ απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυκείου τυπώνονται ἀπό τόν Ὄργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καί μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

Ν. Χ. ΚΕΦΑΛΙΔΗΣ Α. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ 1979

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α'

Στό Γυμνάσιο διδασχθήκατε μερικά έργα τών αρχαίων Έλλήνων συγγραφέων, ποιητών καί πεζογράφων, από μετάφραση. Από φέτος έσεις πού συνεχίζετε τίς σπουδές σας στό Λύκειο θά έχετε τή δυνατότητα νά γνωρίσετε τά έργα αυτά από τό πρωτότυπο, στήν ίδια ακριβώς μορφή πού τά έγραψαν οί συγγραφείς τους.

Η άπευθεΐας έπαφή μέ τό πρωτότυπο, χωρίς τήν παρέμβαση κάποιου μεταφραστή, θά σάς βοηθήσει νά χαρείτε άμεσότερα τά μεγάλα κλασικά έργα, πού είναι ό,τι πιό άξιόλογο έγραψαν οί άνθρωποι, καί νά εκτιμήσετε μέ τόν πιό άυθεντικό τρόπο τίς άρετές του αρχαίου έλληνικού λόγου, όπως τή συμμετρία καί τήν ακρίβεια στήν έκφραση, τήν πυκνότητα καί τήν άποφυγή κάθε περιττού, τή σαφήνεια καί τήν όμορφιά του.

Γιά τήν προσέγγιση τών αρχαίων κειμένων θά χρειαστεί βέβαια νά γνωρίσετε ένα μέρος από τόν πλούτο τών αρχαίων λέξεων καί άρκετούς από τούς κανόνες τής γραμματικής καί του συντακτικού μέ τούς όποιους λειτουργεί ή αρχαία γλώσσα. Θά διαπιστώσετε όμως σύντομα ότι καί πολλές από τίς λέξεις καί πολλοί από τούς κανόνες αυτούς δέ θά σάς είναι άγνωστοι, άφού οί περισσότεροι διατηρήθηκαν οί ίδιοι καί στή νέα μας γλώσσα, ή όποία άλλωστε στηρίζεται στήν αρχαία καί άποτελεί τή συνέχεια καί τήν εξέλιξη τής.

Η άπασχόλησή σας μέ τά αρχαία κείμενα δέ θά σάς βοηθήσει νά γνωρίσετε περισσότερο μόνο τήν αρχαία γλώσσα. Τήν ώρα τής μεταφραστικής σας προσπάθειας θά γνωρίζετε πληρέστερα καί τή νεοελληνική, καθώς θά αγωνίζεστε νά βρείτε τίς δυνατότητές τής γιά τήν άπόδοση μιάς λέξεως ή μιάς φράσεως καί θά έμβαθύνετε περισσότερο στόν έκφραστικό της πλούτο.

Έπίσης ή μεταφραστική σας προσπάθεια στά μεγάλα έργα τής λογοτεχνίας θά σάς βοηθήσει περισσότερο στή μόρφωση του νου καί τής ψυχής, καθώς θά αγωνίζεστε έρμηνεύοντας νά πλησιάσετε τό νου καί τήν ψυχή τών μεγάλων συγγραφέων. Καί μέ τό πλησίασμα αυτό θά άνοίγεται μπροστά σας άμεσα ή έμμεσα καί ή ψυχή του ίδιου του λαού, μέ τή δύναμη καί τίς άδυναμίες του.

Η άναστροφή σας μέ τά αρχαία κείμενα θά σάς άνοίξει τό δρόμο πρός τό πνεύμα τής αρχαίας έλληνικής φιλοσοφίας καί λογοτεχνίας, πού μερικά γνω-

ρίσματα τους είναι ή πίστη στή δύναμη του ανθρώπου αλλά και στά όρια της, ό σεβασμός της προσωπικότητάς του αλλά και ή επίγνωση της κοινωνικής του ευθύνης.

Τέλος μέ τή μελέτη τών έργων τών αρχαίων προγόνων μας, πού οί άνθρωποι όλων τών εποχών τά θαυμάζουν και τά μελετούν, θά κατανοήσετε πειστικότερα τήν αδιάσπαστη ιστορική συνέχεια τής ελληνικής γλώσσας και του έλληνικού πνεύματος, στό όποιο στηρίχτηκε ό πολιτισμός τής Ευρώπης και του κόσμου όλόκληρου.

Β'

Κάθε κεφάλαιο του βιβλίου, εκτός από τά πέντε πρώτα, αποτελεί και μία διδακτική ένότητα μέ τά ακόλουθα μέρη:

Α' 1. Αρχαίο ελληνικό κείμενο.

2. Μεταφραστική άσκηση.

Β' 1.2 κτλ. Θεωρία γραμματικής και συντακτικού

Γ' 1.2 κτλ. Άλλες ασκήσεις.

Άναλυτικότερα:

Στό Α' 1. δίνεται τό αρχαίο κείμενο πού θά μεταφραστεί μέ τίς λέξεις πού γνωρίζετε και μέ τή βοήθεια τών λέξεων πού έρμηνεύονται στό κάτω μέρος τής σελίδας. Επίσης ανάλογη μεταφραστική εργασία θά γίνει και στήν άσκηση Α' 2.

Στό Α' 1 και Α' 2 αναφέρονται τά φαινόμενα τής γραμματικής και του συντακτικού πού διδάσκονται σε κάθε ένότητα και αναλύονται συστηματικά στό θεωρητικό μέρος, στό Β'.

Γιά τήν εφαρμογή τών νέων γνώσεων λεξιλογίου, γραμματικής και συντακτικού ακολουθούν στό Γ' μέρος οί ασκήσεις. Η εργασία στίς ασκήσεις είναι γραπτή ή προφορική και γίνεται στό σχολείο ή στό σπίτι.

Είναι δυνατό νά επινοηθούν επίσης σε κάθε κεφάλαιο, ή σε μερικά μόνο, ανάλογες ασκήσεις, όπως λ.χ ή αντίστροφη απομνημόνευση τών λέξεων από τά νέα στά αρχαία ελληνικά, ό σχηματισμός μικρών φράσεων στα αρχαία μέ τίς γνωστές ήδη λέξεις, ή αναγνώριση και σε προηγούμενα κεφάλαια του γραμματικού ή συντακτικού φαινομένου πού διδάσκεται κτλ.

Ύστερα από έναν όρισμένο αριθμό κεφαλαίων υπάρχουν ανακεφαλαιώσεις μέ τά πιο βασικά στοιχεία τής γραμματικής και του συντακτικού. Και στίς ανακεφαλαιώσεις οί ασκήσεις πού δίνονται μπορούν νά λυθούν προφορικά ή γραπτά.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ν.έ.	= νέα ελληνικά, νέα ελληνική γλώσσα
περ.	= περίπου
πβ.	= παράβαλε
βλ.	= βλέπε
μετ.	= μετοχή
ρ.	= ρήμα
άπαρ.	= απαρέμφατο
μέλλ.	= χρόνος μέλλοντας
θ.	= θέμα
ᾱ, ῑ, ῡ	= α, ι, υ βραχύχρονο
ᾶ, ῖ, ῦ	= α, ι, υ μακρόχρονο

Χρόνου φείδου.

(ἀρχ. γνωμικό)

Μέτρον ἄριστον.

(ἀρχ. γνωμικό)

**Μητρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων
ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἢ πατρίς.**

(Πλάτων)

**Ἡ παιδεία εὐτυχοῦσι μὲν ἐστὶ κόσμος,
ἀτυχοῦσι δὲ καταφύγιον.**

(Δημόκριτος)

**Πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης
καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σο-
φία φαίνεται.**

(Πλάτων)

**Κυνηγός τις λέοντος ἵχνη ἐπιζητῶν ἠρώτησε γεωργὸν εἰ
εἶδεν ἵχνη λέοντος. Ἐπεὶ δὲ ὁ γεωργὸς ἀπεκρίνατο «καὶ
αὐτὸν τὸν λέοντά σοι ἤδη δείξω», ὁ κυνηγὸς ὠχριάσας
ἐκ τοῦ φόβου καὶ τοὺς ὀδόντας συγκρούων εἶπεν· «ἵχνη
μόνα ζητῶ, οὐχὶ αὐτὸν τὸν λέοντα».**

(Μύθος τοῦ Αἰσώπου)

1. Ὁ Ξενοφώντας μιλάει στους στρατιώτες

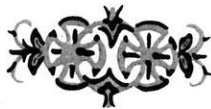
Οἱ Μύριοι μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Κύρου καὶ τὴν ἀπιστία τῶν Περσῶν βοίσκονται χωρὶς συμμάχους στὰ βάθη τῆς Ἀσίας. Ὁ Ξενοφώντας (περ. 430-355 π.Χ.), ποὺ θά ἐκλεγεί ἔπειτα στρατηγός, προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνει τονίζοντας τὴν ἀσέβεια τῶν ἀντιπάλων τους καὶ τὴ γυναιδιότητα τῶν δικῶν τους προγόνων σὲ Μαραθῶνα.
Ἀκόμη τοὺς λέει:

Ἐπειτα, ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρίθμητον στρατιάν ἤλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τούτων προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Τούτων ἔστι μὲν τεκμήρια ὄραν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἢ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐγένεσθε καὶ ἐτρόφητε· οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. Τοιούτων ἐστὲ προγόνων.

(Ξενοφ. Κύρ. Ἀνάβ. 3, 2, 13)

ἀγείρας
οἱ ἡμέτεροι
ἔστι(ν) ὄραν
τὸ τρόπαιον
μαρτύριον
ἐν αἷς
ὑμεῖς
ἐγένεσθε
γὰρ
δεσπότης
τοιούτων
ἐστὲ

ἀφοῦ συγκέντρωσε
οἱ δικοί μας
εἶναι δυνατό νὰ δεῖ κανεῖς
μνημεῖο νίκης
ἀπόδειξη
στὶς ὁποῖες
ἔσεῖς
γεννηθήκατε
διότι
ἀφέντης
ἀπὸ τέτοιους
εἰστε

2. Ἡ εἰρήνη τοῦ Ἀνταλκίδα

Τό 386 π.Χ. μέ τίς ἐνέργειες κυρίως τοῦ Σπαρτιάτη ναυάρχου Ἀνταλκίδα ὁ «μέγας βασιλεὺς» ἐπιβάλλει στοὺς Ἕλληνας εἰρήνην. Τούς ὅρους τῆς εἰρήνης αὐτῆς, μέ τὴν ὁποία ὁ βασιλιάς τῆς Περσίας ἐπεμβαίνει καί ρυθμίζει τίς διαφορές τῶν Ἑλλήνων, τοὺς διασώζει ὁ Ξενοφώντας στό ἔργο του «Ἑλληνικά».

Ἄρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τῶν νήσων Κλαζομενάς καὶ Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας Ἑλληνίδας πόλεις καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας αὐτονόμους ἀφεῖναι πλὴν Λήμνου καὶ Ἰμβρου καὶ Σκύρου· ταῦτα δὲ ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων. Ὅποτεροι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτοις ἐγὼ πολεμήσω μετὰ τῶν ταῦτά βουλομένων καὶ πεζῇ καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ναυσὶ καὶ χροῖμασιν.

(Ξενοφ. Ἑλλην. 5, 1, 31)

ἑαυτοῦ εἶναι

ἀφεῖναι

ὥσπερ

τὸ ἀρχαῖον

ὁπότεροι

μετὰ τῶν ταῦτά βουλομένων

ναυσὶ

νά εἶναι δικές του

νά ἀφήσουν

ὅπως ἀκριβῶς

τὴν παλιά ἐποχή

ὅποιοι ἀπὸ τοὺς δύο

μαζί μ' αὐτούς πού θέλουν τὰ ἴδια

μέ πλοῖα (ἢ ναῦς = τὸ πλοῖο)

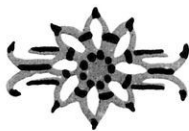
3. Ὁ Ἴσοκράτης πρὸς τοὺς Ἀθηναίους

Ὁ λόγος τοῦ Ἴσοκράτη (436-338 π.Χ) «Περὶ εἰρήνης» ἢ «Συμμαχικόζ» γράφτηκε μετὰ τὸ «συμμαχικό πόλεμο» (358-355 π.Χ.) κατὰ τὸν ὁποῖο οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαθαν πολλὰς ἡττας ἀπὸ τοὺς ἐνωμένους συμμαχους Χίους, Ρόδιους, Βυζάντιους καὶ Κώους. Ὁ Ἴσοκράτης ὑποστηρίζει τὴν εἰρήνην καὶ ζητᾷ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἡγεμονίαν τῆς θάλασσης καὶ νὰ ἀφήσουν τίς συμμαχικὰς πόλεις αὐτόνομες. Σ' ἓνα σημεῖο τοῦ λόγου του ἀναφέρει ὅτι φροντίζει περισσότερο γιὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν παρὰ γιὰ τὴν εὐνοίαν τῶν ἀκρασῶν του, καὶ προσθέτει:

Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων τῆς πόλεως προαιρεῖσθαι τῶν λόγων μὴ τοὺς ἡδίστους ἀλλὰ τοὺς ὠφελιμοτάτους· ὑμᾶς δὲ χρὴ τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπείαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὐρηνται, ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο φάρμακον πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν.

(Ἴσοκράτη Περὶ εἰρήνης 39-40)

ἐμὸν	δικό μου
οὖν	λοιπόν
ἐστὶ(ν)	εἶναι
τῶν κηδομένων	αὐτῶν πού φροντίζουν
προαιρεῖσθαι	νὰ προτιμοῦμε
τῶν λόγων	ἀπὸ τὰ λόγια
τοὺς ἡδίστους	τοὺς πῖο εὐχάριστους
χρὴ	πρέπει
γινώσκειν	νὰ γνωρίζετε
παντοδαπαὶ	διάφορες, κάθε εἶδους
τοῖς ἰατροῖς εὐρηνται	ἔχουν βρεθεῖ ἀπὸ τοῖς γιατροῦς
ἐπιπλήττειν τοῖς ἁμαρτανομένοις	νὰ ἀποδοκιμάζει τὰ σφάλματα

4. Τά χρήματα καί ἡ ἀρετή

Ὁ Σωκράτης ὕστερα ἀπό τίς ἀδικεῖς κατηγορίες ἐναντίον του ὀδηγεῖται στό δικαστήριό τῆς Ἡλιαίας ὅπου καί ἀπολογεῖται. Μέ τήν ἀπολογία του, πού μᾶς διασώζει ὁ Πλάτωνας (427-348 π.Χ.), ἀνάμεσα στά ἄλλα θέλει ὁ Σωκράτης νά ἐξηγήσει στούς δικαστές ὅτι δέν ἔκανε παρὰ αὐτό πού νόμιζε ὅτι τοῦ πρόσταξε ὁ θεός καί ὅτι αὐτό ἦταν τό μεγαλύτερο ἀγαθό καί γιά τήν ἴδια τήν πόλη. Καί συνεχίζει:

Οὐδέν γάρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρομαι ἢ πείθων ὑμῶν καί νεωτέρους καί πρεσβυτέρους μήτε σομάτων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον μηδὲ οὕτω σφόδρα ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται λέγων ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καί τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καί ἴδια καί δημοσίᾳ. Εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἶη βλαβερόν· εἰ δέ τίς μέ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδέν λέγει.

(Πλάτ., Ἀπολογία Σωκράτη 30a-b)

περιέρομαι	γνωρίζω ἐδῶ καί ἐκεῖ
ἢ	παρὰ
ἐπιμελεῖσθαι	νά φροντίζετε (ν.έ. ἐπιμέλεια, ἐπιμελητής)
οὕτω(ς)	ἔτσι, τόσο
σφόδρα	ὀρμητικά, δυνατά, πολύ
ὡς (τῆς ψυχῆς)	ὅπως
ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται	πῶς θά εἶναι ὅσο τό δυνατό καλύτερη
ἴδια	στήν ιδιωτική ζωή
εἰ	εἰάν
ἂν εἶη	μπορεῖ νά εἶναι
τίς	κάποιος
φησι(ν)	ἰσχυρίζεται, λέγει

5. Ὁ Θρασύβουλος καί οἱ δημοκρατικοί ἐπιστρέφουν στήν Ἀθήνα

Ἐναντίον τῶν Τριάκοντα τυράννων, πού εἶχαν ἐγκαταστήσει οἱ Σπαρτιάτες στήν Ἀθήνα ὕστερα ἀπό τόν Πελοποννησιακό πόλεμο, ξεκίνησαν ἀπό τή Θήβα ὁ Θρασύβουλος καί οἱ ἄλλοι δημοκρατικοί ἐξόριστοι καί κερτίευσαν τή Φυλή, ἕνα φρούριο στήν Πάρνηθα. Ἐπειτα προχώρησαν στόν Πειραιά ὅπου καί ἐγινε φονική μάχη τῶν δημοκρατικῶν ἐναντίον τῶν Τριάκοντα τυράννων καί τῶν ὀπαδῶν τους (403 π.Χ.). Μετά τή μάχη οἱ ἀντίπαλοι πλησίαζαν ὁ ἕνας τόν ἄλλο καί μιλοῦσαν μεταξύ τους. Τότε ὁ Κλεόχοιτος, ἕνας κήρυκας πού ἦταν μέ τό μέρος τῶν δημοκρατικῶν, εἶπε τά ἀκόλουθα:

Α' Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γάρ ὑμᾶς κακόν μὲν οὐδέν πρόποτε ἐποιήσαμεν, μετέσχομεν δέ ὑμῖν καί ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καί θυσιῶν καί ἑορτῶν τῶν καλλίστων, καί συγχορευταί καί συμφοιτηταί ἐγενόμεθα καί συστρατιῶται, καί πολλά μεθ' ὑμῶν ἐκινδυνεύσαμεν καί κατὰ γῆν καί κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καί ἐλευθερίας. Πρὸς θεῶν πατρώων καί μητρώων καί συγγενείας καί κηδεστίας αἰδούμενοι καί θεοῦ καί ἀνθρώπων παύσασθε ἀμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα, καί μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα.

(Ξενοφ. Ἑλληνικά 2, 4, 20-21)

ἐξελαύνω
βούλομαι
ἀποκτείνω
βούλεσθε ἀποκτεῖναι
ἡμᾶς, ὑμᾶς, ὑμῖν
πρόποτε
τά ἱερά
μεθ' ὑμῶν
κηδεστία
αἰδούμενοι

διώχνω
θέλω (ν.έ. βούληση, ἄβουλος)
σοσιώνω (πβ. ν.έ. παιδο-πτόνος)
θέλετε νά (μᾶς) σοσιώσετε
ἐμᾶς, ἐσᾶς, μ' ἐσᾶς (βλ. Κεφ. 1)
ποτέ ὡς τώρα
οἱ θυσίαι, οἱ ἱερεῖς τελετές
(μετά ὑμῶν) μαζί σας
συγγένεια ἀπό γάμο
σεβόμενοι (ν.έ. ἀν-αἰδεια)

Β'

1. Φωνήεντα - Σύμφωνα

2. Βασικοί κανόνες τονισμού

1.α) Τά φωνήεντα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς διαιοῦνται ὅπως καί τά φωνήεντα τῆς νέας σέ: **βραχύχρονα** (ε,ο), **μακρόχρονα** (η,ω) καί **δίχρονα** (αι,υ). Ἄλλά τά δίψηφα φωνήεντα τῆς νέας ἑλληνικῆς: **αι, ει, οι, υι, ου** καί οἱ συνδυασμοί **αυ, ευ, ηυ** στήν ἀρχαία εἶναι δίφθογγοι. (Προφέρονται: αἶ, εῖ, κτλ. ὅπως: χαῖδεύω κτλ.). Ἡ ἀρχαία ἑλληνική ἀκόμη ἐκτός ἀπό τοὺς ὀκτώ αὐτοὺς κυρίους ἔχει καί τρεῖς καταχρηστικούς διφθόγγους: α, η, φ ἢ Αι, Ηι, Ωι, (ἄλφα μέ ὑπογεγραμμένη κτλ. ἢ ὅταν τό ι γράφεται δίπλα στό κεφαλαῖο γράμμα: ἄλφα μέ προσγεγραμμένο γιώτα κτλ.)

β) Τά σύμφωνα διαιοῦνται σέ: **ἄφωνα, ἡμίφωνα καί διπλά.**

Ἄφωνα εἶναι:	τά οὐρανικά (ἢ λαρυγγικά)	κ, γ, χ
	τά χειλικά	π, β, φ
	τά ὀδοντικά	τ, δ, θ
Ἡμίφωνα εἶναι:	τά ὑγρά (ἢ γλωσσικά)	λ, ρ
	τά ἔρρινα	μ, ν
	τό συριστικό	σ (-ς)
	τά παλαιότερα ἡμίφωνα F (δίγαμμα), j (γιότ).	
Διπλά εἶναι:	τά ζ, ξ, ψ.	

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Στή νέα ἑλληνική ἄφωνα λέγονται τά γράμματα πού δέν προφέρονται, λ.χ.: τό υ στή λέξη εὐφορος, τό ἕνα ἀπό τά δύο ὅμοια σύμφωνα: ἄλλος κτλ. Ἀκόμη, στή νέα ἑλληνική τό ζ δέν εἶναι διπλό, γιατί δέν παριστάνει δύο φθόγγους ὅπως στήν ἀρχαία, ὅπου τό ζ παριστάνει τοὺς φθόγγους σδ: Ἀθήνασδε = Ἀθίναζε (πρός τήν Ἀθίνα).

2. Καί στήν ἀρχαία, ὅπως καί στή νέα ἑλληνική, ἡ λέξη ἀπό τόν τόνο της ὀνομάζεται **ὀξύτονη** (λαός), **παροξύτονη** (νέος), **προπαροξύτονη** (ἄνθρωπος), **περισπωμένη** (ποιῶ), **προπερισπωμένη** (σῶμα). Ἄλλά γενικά ἡ λέξη πού δέν τονίζεται στή λήγουσα λέγεται β α ρ ὀ τ ο ν η (νέος ἄνθρωπος).

Οί βασικοί κανόνες τονισμού της αρχαίας διαφέρουν από τούς ίδιους κανόνες της νέας ελληνικής μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) Όταν η λήγουσα είναι μακρόχρονη, ή προπαραλήγουσα δέν τονίζεται: ό βάρο-
βαρος αλλά τού **βαρβάρου** λαού, τά όμοια, τών **όμοίων** έργων.
- β) Ή λήγουσα, πού προέροεται από συναίρεση, όταν τονίζεται, παίρνει κανονικά
περισπωμένη: Ἄθηνάα - Ἄθηνᾶ, ἄπλόος - ἄπλοῦς, τόν ευγενέα - ευγενῆ.
- γ) Τό α στή λήγουσα τών άρσενικών καί θηλυκῶν δέν είναι πάντα μακρόχρονο,
όπως στή νέα ελληνική, γι' αυτό: τās χώρας (Α' κλ.) - τās γυναίκαs (Γ' κλ.), ή
γλώσσα - ή χώρα, τήν γλώσσαν - τήν χώραν.
- δ) Τά α, ι, υ στήν παραλήγουσα τών ονομάτων δέν είναι πάντα βραχύχρονα, όπως
στή νέα ελληνική, γι' αυτό: Σπαρτιᾶται - εργάται, σφραγίδες - ἐπίδες, μῦθος -
μῦλος.

Γ'

1. Νά ονομαστοῦν τά φωνήεντα καί σύμφωνα πού ὑπάρχουν στίς λέξεις
τῆς πρώτης προτάσεως τού ζειμένου.*
2. Νά δικαιολογηθοῦν οί τόνοι στίς λέξεις τῆς φράσεως:
Πρὸς Θεῶν πατρῶν καὶ μητρῶν παύσασθε ἀμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα.
3. Ποιές είναι οί βασικές ιδέες πού χαρακτηρίζουν τό λόγο τού κήρυκα
Κλεόκριτου;

* Οί ασκήσεις αὐτοῦ τού κεφαλαίου καθὼς καί πολλές ἀπό τά ἐπόμενα μποροῦν νά
γίνονται μόνο προφορικά.

6. Ἡ πίστιη στούς ὄρκους

Ὁ Ξενοφώντας ἐνθαρρύνει τοὺς στρατιῶτες, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς βαρβάρους, καθὼς προσπαθοῦν μέσα ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους νὰ ἐπιστρέψουν σὴν Ἑλλάδα. (Βλ. καὶ εἰσαγ. σημ. κειμ. 1)

A' 1. Λέγω ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἰσι σωτηρίας. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν φυλάττομεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους, οἱ δὲ πολέμοι ἐπιτορκῶσι καὶ τὰς σπονδάς παρὰ τοὺς ὄρκους λύουσιν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίοι εἰσὶν οἱ θεοὶ ἡμῖν δὲ σύμμαχοι, οἵπερ ἱκανοὶ εἰσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς, κἂν ἐν δεινοῖς ὦσι, σφῆξιν εὐπετῶς ὅταν βούλωνται.

Ἐπειτα δὲ ἀναμνήσω ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους, ἵνα εἰδῆτε ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει εἶναι σφῆζοντάι τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί.

(Ξενοφ. Κύρου Ἀνάβαση 3,2, 10 - 11)

εἰσί(ν)	εἶναι, ὑπάρχουν (τοῦ ρ. εἰμί)
ἐλπίδες ἡμῖν εἰσι	ἔχουμε ἐλπίδες
ὁ πολέμιος	ὁ ἐχθρὸς
ἐπιτορκῶ (-έω)	παραβαίνω τοὺς ὄρκους
αἱ σπονδαὶ	ἡ ἀνακωχή (ν. ἐ. ἄσπονδος φίλος)
τοῖς πολεμίοις	μέ τοὺς...
οἵπερ	πού, οἱ ὅποιοι ἀκριβῶς
ποιεῖν	νὰ κάνουν (τοῦ ρ. ποιῶ)
κἂν ὦσι	καὶ ἂν ἀκόμη βρισκονται
τὰ δεινὰ	οἱ κίνδυνοι
εὐπετῶς	εὐκόλα
βούλωνται	θέλουν (τοῦ ρ. βούλομαι, βλ. Κεφ. 5)
ἵνα εἰδῆτε	γιὰ νὰ γνωρίζετε (ν. ἐ. συν-εἰδηση)
ὡς	ὅτι
ἀγαθός	γενναῖος
τε	καὶ
προσῆκει	ταιριάζει, πρέπει
πάνυ	πολύ

2. Νά μεταφραστούν οί ἐπόμενες φράσεις:

- α) Ἐν ταῖς νήσοις οἱ κάτοικοι ἀμπέλους θεραπεύουσι καί τὰς ἀμπέλους βάτοις περικλείουσι.
- β) Οἱ νέοι λέγουσιν· ἡμεῖς τῶν ἄκρων φρουροί ἐσμεν τόξοις, ἀκοντίοις καί ἄλλοις ὄπλοις.
- γ) Τὰ δένδρα ἄνευ ὄμβρου καί ἡλίου οὐ φέρει καρπόν.

θεραπεύω = καλλιερῶ
τά ἄκρα = τά σύνορα

ὁ ὄμβρος = ἡ βροχή
οὐ, οὐκ, οὐχ = δέν, ὄχι

Β'

1. Β' κλίση οὐσιαστικῶν
2. Ὀριστική τοῦ ἐνεστώτα ἐνεργ. φωνῆς τῶν βαρύντων ρημάτων καί τοῦ εἰμί
3. Οἱ κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως
4. Συμφωνία ρήματος καί ὑποκειμένου (Ἀττική σύνταξη)

1. Οἱ κλίσεις τῶν οὐσιαστικῶν εἶναι τρεῖς: ἡ πρώτη, ἡ δεύτερη καί ἡ τρίτη. Ἡ Β' κλίση περιλαμβάνει ὀνόματα καί τῶν τριῶν γενῶν. Τά ἀρσενικά καί θηλυκά τελειῶνουν σέ **-ος** (ὁ θεός, ἡ ἀμπελος) καί τά οὐδέτερα σέ **-ον** (τό τόξον). Οἱ καταλήξεις τους εἶναι:

	Ἐνικός		Πληθυντικός	
	Ἄρσεν.-Θηλ.	Οὐδέτ.	Ἄρσεν.-Θηλ.	Οὐδέτ.
Ὄνομ.	-ος	-ον	-οι	-α
Γεν.	-ου	-ου	-ων	-ων
Δοτ.	-φ	-φ	-οις	-οις
Αἰτ.	-ον	-ον	-ους	-α
Κλητ.	-ε	-ον	-οι	-α

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- α) Κατά τήν κλίση μετακινεῖται ὁ τόνος σύμφωνα μέ τό βασικό κανόνα τῆς ἀρχ. ἑλληνικῆς: **ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρόχρονη, ἡ προπαραλήγουσα δέν τονίζεται: ὁ πολέμιος ἀλλά τοῦ πολεμίου, οἱ πολέμιοι, τῶν πολεμίων.**

β) Στίς καταλήξεις τὰ ἀρσενικά καί θηλυκά διαφέρουν ἀπό τὰ οὐδέτερα στόν ἐνικό: μόνο στήν **ὀνομαστική** καί **κλητική**, ἐνώ στόν πληθυντικό διαφέρουν: καί στήν **αἰτιατική**.

2. Τά ρήματα χωρίζονται σέ δύο συζυγίες. Στήν **πρώτη** ἀνήκουν τὰ ρήματα πού στό *α'* πρόσ. τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεργητ. ἐνεστώτα λήγουν σέ **-ω** (*λέγω*) καί στή **δεύτερη** τὰ ρήματα πού τελειώνουν σέ **-μι** (*δείκνυμι*). Ἀπό τὰ ρήματα τῆς πρώτης συζυγίας ὅσα στό *α'* πρόσ. τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεργ. ἐνεστώτα λήγουν σέ **-ω** ἄτονο (λ.χ. *λέγω*) λέγονται **βαρύντονα**: ὅσα λήγουν σέ **-ῶ** λέγονται **περισπώμενα** ἢ **συνηρημένα** (*ἐπιπορῶ*).

Ἐνεστώτας τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς στήν ὀριστική τῶν βαρύντονων ρημάτων ἔχει τίς ἴδιες καταλήξεις μέ τόν ἴδιο χρόνον στά νέα ἑλληνικά, ἐκτός ἀπό τό *α'* καί *γ'* πληθ. πρόσ.

λέγ-ω	λέγ-ομεν
λέγ-εις	λέγ-ετε
λέγ-ει	λέγ-ουσι(ν)

Ἐνεστώτας στήν ὀριστική τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος **εἰμί** (= εἶμαι) κλίνεται ὡς ἑξῆς:

εἰμί, εἶ, ἐστί(ν), ἐσμέν, ἐστέ, εἰσί(ν).

3. Κάθε πρόταση ὅπως καί στά νέα ἑλληνικά ἔχει δύο κύριους ὄρους: τό **ὑποκείμενο** καί τό **κατηγορημα**:

οἱ θεοί ἱκανοί εἰσι

οἱ θεοί = ὑποκείμενο

ἱκανοί εἰσι = κατηγορημα (ἀναλυτικότερα: **εἰσί** = συνδεδειγμένο ῥήμα, **ἱκανοί** = κατηγορούμενο).

4. Τό ὑποκείμενο τοῦ ρήματος μπαίνει πάντοτε σέ πτώση ὀνομαστική καί στόν ἴδιο ἀριθμό μέ τό ρήμα. Ἀλλά ἂν τό ὑποκείμενο εἶναι σέ πληθυντικό ἀριθμό καί σέ οὐδέτερο γένος, τότε τό ρήμα μπαίνει σέ ἐνικό ἀντί σέ πληθυντικό ἀριθμό: **Τὰ παιδιά παίζει** (ἀντί *παίζουν*).

Αὕτη ἡ συντακτική χρήση λέγεται **ΑΤΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ**.

1. Νά βρεθοῦν τὰ ὑποκείμενα τῶν ρημάτων στίς φράσεις Α2
2. Νά γραφοῦν οἱ ἐπόμενες φράσεις μέ ἀλλαγές σ' ὄλους τοὺς τύπους ἀπὸ τὸν ἐνικό στὸν πληθυντικό καὶ τὸ ἀντίστροφο: α) *Ἡμεῖς φυλάττομεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους.* β) *Οἱ θεοὶ οὕτως εἰσὶν ἐναντίοι τοῖς πολεμίοις.* γ) *Ὁ θεὸς τὸν ἀγαθὸν ἐκ τοῦ κινδύνου σώζει.* δ) *Ὁ κυνηγὸς τὴν ἐλαφον ἐν τῇ ἀμπέλῳ εὐρίσκει.* ε) *Τοῦ γεωργοῦ τὰ τέκνα λέγουσιν· ἡμεῖς τοὺς ἀγροὺς θεραπεύομεν καὶ φύλακες τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐσμέν.*
3. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού ὑπάρχουν στὴν παρένθεση καὶ στὸν κατάλληλο τύπο:
- α) *Οἱ ... τοὺς ... μετὰ τῶν ... διώκουσι.* (πολέμιος, νέος, σύμμαχος)
- β) *Οἱ ἄνθρωποι τοὺς ... ἐν τοῖς καὶ πολλὰ ... αὐτοῖς...*
(θεραπεύω (=λατρεύω), ναός, θεός, θύω (= θυσιάζω), πρόβατον)
- γ) *Οἱ ... παρέχουσι πάντα τ' ἀγαθὰ τοῖς ... ἀντι (μέ γενική)* (πόνος (= κόπος), θεός, ἄνθρωπος)
- δ) *Οἱ τῶν πολλάκις μάταιοι Οἱ γὰρ ... ἀει (= πάντα) οὐ ... καρπὸν.*
(πόνος, γεωργός, εἰμί, ἀγρός, φέρω)
- ε) *Οἱ ... τὰ πρόβατα ..., διὸ (=γι'αὐτό) οἱ ... τοὺς* (λύκος, γεωργός, λύκος, διώκω, ἀρπάζω)
4. Νά συμπληρωθοῦν κατάλληλα οἱ φράσεις καὶ νά βρεθοῦν τὰ κατηγορούμενα:
- α) *Ἡ σιωπὴ τοῖς ... πολλάκις* (νέος, κόσμος (= στολίδι), εἰμί)
- β) *Τὰ πονηρὰ κέρδη ... ἠδονὰς μικράς, ἀλλὰ ὕστερον αἱ ἐξ αὐτῶν θλίψεις μακραὶ* (ἔχω, εἰμί)
- γ) *Οἱ ... τῷ ἀγκόστῳ* (θύω, Ἀθηναῖοι, θεός)
5. Νά σχηματιστοῦν προτάσεις μέ τίς λέξεις πού ὑπάρχουν στὴν παρένθεση καὶ νά χαρακτηριστοῦν οἱ ὅροι τους:
- α) (οὐρανός, αἰθριος, εἰμί)
- β) (εἰμί, Σωκράτης, σοφός)
- γ) (φύλλον, πίπτω)
- δ) (διδάσκω, διδάσκαλος)
- ε) (στρατηγός, Κλέαρχος, εἰμί)

7. Τό παράδειγμα τῆς μέλισσας

Ὁ Ἰσοκράτης μέ τό λόγο του «πρός Δημόνικον», πού ἔχει τή μορφή ἐπιστολῆς, ἀπευθύνει συμβουλές χρήσιμες γιά τή ζωή στό νεαρό Δημόνικο, γιό τοῦ Κύπριου φίλου του Ἰππώνικου.

Α' 1. Ζεὺς Ἥρακλέα καί Γάνταλον γεννήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι καί πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Τοῦτοις δεῖ παραδείγμασι χρώμενόν σ' ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας καί μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν ἀλλὰ καί τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν καί τῶν ἄλλων σοφιστῶν, εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν, ἀναγιγνώσκειν. Ὡσπερ γάρ τὴν μέλιτταν ὀρώμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσιν ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσιν, οὕτω δεῖ καί τοὺς παιδείας ὀρεγομένους νεανίας μηδενὸς μὲν ἀπείρωσ ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν.

(Ἰσοκρ. Πρὸς Δημόν. 50-52)

ταῖς μεγίσταις	μέ τίς ...
κολάζω	τιμωρῶ (ν.έ. κόλαση)
τούτοις παραδείγμασι χρώμενον	(τοῦ ρ. χρώμαι) ἔχοντας αὐτά γιά παράδειγμα
δεῖ	πρέπει
(σε) ὀρέγεσθαι	νά ἐπιθυμεῖς πολύ (τοῦ ρ. ὀρέγομαι)
τὰ εἰρημένα	ὅσα ἔχουν εἰπωθεῖ, οἱ λόγοι
ἐμμένω	μένω σταθερός
τὰ βέλτιστα	τὰ καλύτερα (ν.έ. βελτίωση)
σοφιστῆς	σοφός, συγγραφέας
εἰ	Βλ. Κεφ. 4
εἰρήκασιν(ν)	ἔχουν πει
ὀρώμεν	τοῦ ρ. ὀρῶ = βλέπω (Βλ. Κεφ. 1) (ν.έ. ὁρατός, ἀφορῶ)
ἐφ', ἀφ'	ἐπί, ἀπό (μπροστά ἀπό δασεῖα)
καθιζάνω	κάθομαι
οὕτω(ς)	Βλ. Κεφ. 4
μηδενὸς ἀπείρωσ ἔχω	τίποτε δέν ἀφήνω ἀδοξίμαστο

- γ) **τά ἔθνικά, ὡ Πέρσα.**
- Τά θηλυκά σέ -α πού ἔχουν πρὶν ἀπὸ τὴν κατάληξη σύμφωνο (ἐκτός ἀπὸ ρ) τρέπουν στὴ γενική καὶ δοτική ἐνικῶν τὸ -α σέ -η:

<i>τῆς χώρας, τῆς σοφίας</i>	<i>ἀλλὰ τῆς γλώσσης</i>
<i>τῇ χώρα τῇ σοφία</i>	<i>ἀλλὰ τῇ γλώσσῃ</i>
 - Στόν πληθυντικὸ οἱ καταλήξεις ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν εἶναι ἴδιες.
 - Ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ τονίζεται πάντα στὴ λήγουσα καὶ παίρνει περισπωμένη: *τῶν ταμῶν, τῶν στρατιωτῶν.*
 - Ἡ κατάληξη -ας στὴν Α΄ κλίση πάντα εἶναι **μακρόχρονη**: *τούς στρατιώτας, τῆς χώρας, τὰς χώρας, τὰς γλώσσας.*
2. Τὸ ἀπαρέμφατο τοῦ ἐνεστώτα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν βαρύντων ρημάτων στὴν ὀριστική ἔχει κατάληξη **-ειν**: *μανθάνειν*. Τὸ ἀπαρέμφατο τοῦ ἐνεστώτα στὴν ὀριστική τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος **εἶμι** εἶναι : **εἶναι**.
3. Κάθε ἀπαρέμφατο μεταφράζεται μέ:
- α) **ὄτι** καὶ τὸ ἀντίστοιχο ρῆμα καὶ λέγεται **ΕΙΔΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ**: **εἶναι** = ὄτι εἶναι
 - β) **νά** καὶ τὸ ἀντίστοιχο ρῆμα καὶ λέγεται **ΤΕΛΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ**: **τειγίξειν** = νά περιτειγίζουν.
4. Ἡ γενική συχνά μεταφράζεται μέ **ἀπὸ + αἰτιατική** π.χ. τοιούτων ἐστὲ προγόνων (Κεφ. 1), τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν. Ἡ δοτική, συχνῆ στὴν ἀρχαία γλώσσα, μεταφράζεται μέ **σέ + αἰτιατική** (ἢ καὶ μέ ἄλλες προθέσεις: **γιά, μέ** κτλ. + **αἰτιατ.**) π.χ. **ἐμμένειν τοῖς εἰρημένοις** (= μένω σταθερὸς στοὺς λόγους), **ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν** (= τὸν τιμώρησε μέ τίς μεγαλύτερες τιμωρίες).
5. Κατὰ τὴν **ἐκθλιψη** – δηλαδή τὴν ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ βραχύχρονου φωνήεντος μιᾶς λέξης ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ φωνήεν τῆς ἀκόλουθης– ἂν ἀπομένει στό τέλος τῆς λέξεως ἄφωνο ψιλὸ (κ, π, τ) καὶ ἢ ἀκόλουθη λέξη δασύνεται, τότε τὸ ψιλὸ τρέπεται στό ἀντίστοιχο δασύ: **κ σέ χ, π σέ φ, τ σέ θ** λ.χ. *ὕφ' ἡμῶν* (= ὑπὸ ἡμῶν), *καθ' ἑαυτὸν* (= κατὰ ἑαυτὸν).

1. Νά γίνει εκθλιψη στίς λέξεις:
παρά ἐμοῦ, ὅτε ἦλθεν, ἐπὶ αὐτοῦ, ὑπὸ ἄλλου, ἀπὸ ἡμῶν, ὑπὸ ἐνός, κατὰ ἡμῶν, ἀλλὰ ἐγώ, ἀπὸ ἐκείνου, ὑπὸ ἀρπαγῆς.
2. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τά κατάλληλα ῥήματα, πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση, καί στόν κατάλληλο τύπο:
(πράττω, λέγω, κολάζω, θαυμάζω, εἰμί, σφίζω, φυλάττω, ἔχω).
α) *Τοὺς ἀδίκους δεῖ ...*
β) *Πολλά μὲν ..., ὧ νεανία, ὀλίγα δὲ ...*
γ) *Πόθεν ... ὧ ξένε;*
δ) *Ἡμεῖς τοὺς νικητὰς ... καὶ ἡμεῖς ὁμοίως νικηταὶ ... ἐθέλομεν.*
ε) *Οὗτοι λέγουσι ταῦτα πάντα τεχνάσματα ... τῶν πολεμίων.*
στ) *Τοὺς ὄρκους δεῖ Οὕτω τοὺς θεοὺς συμμάχους ...*
3. Νά ἀναφεροῦν μερικά παραδείγματα τῆς ν.έ. στά ὁποῖα χρησιμοποιεῖται μέ τίς ἀκόλουθες λέξεις δοτική: *αὐτόφωρο, καιρός, θεός, κοντός (= κοντάρι), τά μετρητά.*
4. Νά μεταφραστοῦν οἱ γενικές καί δοτικές:
Τῶν πολιτῶν οἱ ἄριστοι ἐπαινοῦνται.
Τοῖς ὀργάνοις τοῦ ἐργαστηρίου ἀσκούμεθα.
Τοῖς καλοῖς λόγοις τέρπομαι.
Ξενοφῶν ἐστιν εἰς τῶν τοῦ Σωκράτους μαθητῶν.
Οἱ ἄνθρωποι πολλάκις ἀγνοίᾳ ἀμαρτάνουσιν.
5. Νά τραποῦν ἀπὸ τόν ἐνικό στόν πληθυντικό καί ἀντίστροφα:
α) *Οἱ μῦθοι λέγουσιν ὅτι οἱ θεοὶ τοὺς κακοὺς ταῖς μεγίσταις τιμωρίας κολάζουσιν.*
β) *Ὁ θεατῆς ἐν τῷ γυμνασίῳ τὸν νικητὴν θαυμάζει.*
γ) *Ἡ θύελλα ἐν τῇ θαλάττῃ φόβον τῷ ἀνθρώπῳ φέρει.*
δ) *Ἀγαθὸς εἶ, ὧ νεανία, καὶ ἀγαθὰ ἔργα πράττεις.*
6. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση καί νά τεθοῦν στόν κατάλληλο τύπο:
α) *Οἱ Ἀθηναῖοι νομίζουσι τοὺς ... ψυχὴν τῆς ...* (πολιτεία, εἰμί, πολίτης)
β) *Οἱ ... τοὺς νέους δι' ἀχαριστίαν ἰσχυρῶς ...* (κολάζω, Πέρσης)
γ) *Σωκράτης οὐκ ἐθέλει τοὺς δικαστὰς..., ἀλλὰ ... τὴν ἀλήθειαν μεγίστην δύναμιν ...* (νομίζω, ἔχω, κολακεύω)
7. Νά βρεθοῦν λέξεις τῆς ν. έ. πού ἔχουν τὴν ἴδια ρίζα μέ τίς ἀκόλουθες λέξεις τῆς ἀρχαίας:
ποιῶ, κολάζω, ὀρέγομαι, ἀναγινώσκω, ὄρω, καθίζάνω.

8. Ἡ ἀρετή καί ὁ Ἡρακλῆς

Ὁ Σωκράτης σέ μιά συζήτησή του μέ τόν Ἀρίστιππο τόν Κυρηναῖο γιά τήν ἀνατροφή τῶν νέων ἀναφέρει τό μῦθο τοῦ σοφιστή Προδίκου γιά τή συνάντησή τοῦ Ἡρακλή μέ τήν Ἀρετή καί τήν Κακία, ὅταν ὁ Ἡρακλῆς, ἔφηβος πιά, σκεφτόταν ποιό δρόμο νά διαλέξει στή ζωή του. Στήν περικοπή μιλάει ἡ Ἀρετή.

Α' 1. Ἐγὼ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς· ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον οὔτ' ἀνθρώπειον χωρὶς ἐμοῦ γίνε-
ται. Τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ
ἀνθρώποις οἷς προσήκει, ἀγαπητὴ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πι-
στὴ δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις, εὐμενὴς δὲ παραστάτις οἰκέ-
ταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων. Ὑπνος δὲ
τοῖς ἐμοῖς φίλοις πάρεστιν ἡδίων ἢ τοῖς ἀμόχθοις, καὶ οὔτε
ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται οὔτε διὰ τοῦτον μεθιάσι τὰ
δέοντα πράττειν. Καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαί-
νοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλον-
ται.

(Ξενοφ. Ἀπομν. 2, 1, 32)

σύν-ειμι + (δοτική)

μάλιστα πάντων

οἷς

παραστάτις, ἡ

οἰκέτης

συλλήπτρια

πάρειμι

ἡδίων

ἢ

ὁ, ἡ ἄμοχθος, τὸ -ον

ἀπολείπω

ἄχθομαι

μεθιάσι

τὰ δέοντα

γεραίτερος

ἀγάλλομαι

συναναστρέφομαι

περισσότερο ἀπὸ ὅλους

σέ ὅσους (ἀναφ. ἀντων. ὅς, ἡ, ὅ)

βοηθός

δοῦλος

συμβοηθός

εἶμαι κοντά, φτάνω

πιό εὐχάριστος

παρὰ (Βλ. Κεφ. 4)

αὐτός τοῦ δέ μοχθεῖ, ὁ ξεκούρατος

ἐγκαταλείπω, ἀφήνω

στενοχωριέμαι, ἀγαναχτῶ

ἀφήνουν, ἀμελοῦν

ὅσα πρέπει

ὁ γεροντότερος (Βλ. Κεφ. 4: οἱ πρεσβύτεροι)

εὐφραίνομαι, χαίρομαι

2. Νά μεταφραστούν οί έπόμενες φράσεις:

- α) Λέγεται τούς Χαλδαίους έλευθέρους και άλκίμους εΐναι.
β) Αί έν ταΐς κόμαις τών Ἀρμενίων οίκαί κατάγειοι, αί δέ εΐσοδοι τοΐς ύποζύγοις όρυκται ήσαν.
γ) Οί τοϋ άγαθοϋ κριτοϋ καλοΐ λόγοι πείθουσι τούς πολίτας.
δ) Ὁ κήρυξ έρωτᾶ· τίς βούλεται άγορεύειν;
ε) Ὡ έλέφαν, ώς μέγας εΐ!
στ) Γίγνεσθε, ὧ στρατιώται, πρόθυμοι και άγαθοΐ άνδρες.

άλκιμος = δυνατός, γενναΐος
κατάγειος = ύπόγειος

ύποζύγιον = ζωο δεμένο σε άμαξα
όρυκτός = σκαμμένος

Β'

1. Ἐπίθετα δευτερόκλιτα
2. Τά είδη τών προτάσεων
3. Σχήμα ύπερβατό

1. Τά δευτερόκλιτα έπίθετα εΐναι **τρικατάληκτα** και **δικατάληκτα**.

- α) **Στά τρικατάληκτα** οί καταλήξεις στήν όνομ. ένικ. εΐναι:
Ἄρσ. -ος *καλός, πλούσιος, μικρός*
Θηλ. -η ή -α (άν ύπάσχει πριν από τήν κατάληξη φωνήεν ή ρ) *καλή, πλούσια, μικρά*
Οϋδ. -ον *καλόν, πλούσιον, μικρόν*

- β) **Στά δικατάληκτα**
Ἄρσ. και Θηλ. -ος *ό, ή ένδοξος*
Οϋδ. -ον *τό ένδοξον*

Δικατάληκτα έπίθετα εΐναι:

- α) **Τά περισσότερα σύνθετα σε -ος:** *ό, ή ένδοξος, ό, ή κατάγειος*
β) **Τά έπίθετα σε -ειος, -ιος, -ιμος:** *ό, ή βόειος, ό, ή δόκιμος*
γ) **Τά έπίθετα βάρβαρος, ήμερος, ήμερος, ήσυχος** κτλ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Τό θηλυκό από τά τρικατάληκτα έπίθετα, πού κλίνεται κατά τήν Α' κλίση, στήν όνομαστική, γενική και κλητική τοϋ πληθυντικού τονίζεται όπως και τό άρσενικό: *ό βέβαιος, ή βεβαία αλλά όί βέβαιοι, αί βέβαιαι, τών βεβαίων* κτλ.

2. Ὅπως καί στά νέα ἑλληνικά τά εἶδη τῶν προτάσεων κατά τό περιεχόμενο εἶναι:

Προτάσεις **κρίσεως, ἐπιθυμίας, ἐρωτηματικές, ἐπιφωνηματικές.**

3. Ἡ σειρά τῶν λέξεων στά ἀρχαία ἑλληνικά δέν εἶναι πάντα ὅπως στά νέα λ.χ. μεταξύ τοῦ ἀρθροῦ καί τοῦ ὀνόματος συχνά παρεμβάλλεται μία λέξη ἢ δύο λέξεις (ἢ Ἄθηναίων πολιτεία, τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις) κτλ. (σχῆμα ὑπερβατό). Γι' αὐτό στή μετάφραση οἱ λέξεις πρέπει νά μπαίνουν στή σειρά πού εἶναι κανονική γιά τά νέα ἑλληνικά.

Γ'

1. Νά τεθοῦν στίς πλάγιες πτώσεις:
ἐλεύθερος καί ἄλκιμος, φανερά δόδος, οἰκία κατάγειος, ὀρυκτὴ εἴσοδος, ἀγαθὸς κριτής.
2. Νά τεθοῦν στόν κατάλληλο τύπο μέ τό ἄρθρο τά ἐπίθετα πού βρισκονται στήν παρένθεση:
 - α) ... ἀνθρώπους, ... ζωῆς (τίμιος, ἔντιμος)
 - β) ὀπλοφορίαί, θαλάττη (παράνομος, ἥρεμος)
 - γ) χώραις, ζώοις (βάρβαρος, ἡμερος)
 - δ) καί νόμων, πολίτας (θεῖος, ἀνθρώπειος, γενναῖος)
 - ε) ἄρτοις, ὁδοῦ (κριθινος, φανερός)
3. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση καί στόν κατάλληλο τύπο:
 - α) Ἐν ταῖς ... Ἀθήναις αἱ μὲν τῶν ἰδιωτῶν οἰκίαι μικραὶ καὶ..., οἱ δὲ δημόσιοι οἰκοὶ ... τε καὶ ... ἦσαν. (ἀρχαῖος, ταπεινός, ὑψηλός, καλός (= ὠραῖος))
 - β) Οἱ γεωργῶν πόνουι πολλάκις ... εἰσιν, ἐπειδὴ ... ζῶα τοὺς καρποὺς διαφθείρουσι. (βλαβερός, μάταιος)
 - γ) Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Βαβυλῶνι στοαὶ ... καὶ κῆποι ... καὶ περίπατοι ... ἦσαν. (τερπνός, ἀνθηρός, περίλαμπρος)
4. Νά τεθοῦν οἱ λέξεις κατά τό ὑπερβατό σχῆμα:
τὸ ἔργον ἐν πολέμῳ, ὁ ἔπαινος τῶν πρεσβυτέρων, τὰ πράγματα τῆς πόλεως, τοῦ Ξέρξου ἢ στρατιά, οἱ παῖδες τοῦ Ξενοφῶντος.

9. Ἡ δύναμη τῆς μαθήσεως καί τῆς μελέτης

Ὁ Ξενοφώντας στό ἔργο του «Ἀπομνημονεύματα» προσπαθεῖ νά ἀποκαταστήσει τή φήμη τοῦ δασκάλου του, πού εἶχε κατηγορηθεῖ καί θανατωθεῖ ἀδίκαια, καί παρουσιάζει συζητήσεις τοῦ Σωκράτη μέ διάφορα πρόσωπα γιά θέματα σχετικά μέ τήν ἀρετή.

Στό 9ο κεφάλαιο τοῦ 3ου βιβλίου ὁ συγγραφεύς ἀναφέρει τίς ἀπόψεις τοῦ Σωκράτη γιά ὀρισμένες ἔννοιες, ὅπως ἀνδρεία, σοφία, φθόνος, εὐτυχία κτλ.

A' 1. Πάλιν δὲ ἐρωτώμενος ὁ Σωκράτης ἡ ἀνδρεία πότερον εἴη διδασκτὸν ἢ φυσικόν, οἶμαι μὲν, ὥσπερ σῶμα σώματος ἰσχυρότερον πρὸς τοὺς πόνους φύεται, οὕτω καὶ ψυχὴν ψυχῆς ἐρρωμενεστέραν πρὸς τὰ δεινὰ φύσει γίγνεσθαι· ὁρῶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς νόμοις τε καὶ ἔθεσι τρεφομένους πολὺ διαφέροντας ἀλλήλων τόλμη. Νομίζω μέντοι πᾶσαν φύσιν μαθήσει καὶ μελέτη πρὸς ἀνδρείαν αὖξεσθαι· δῆλον μὲν γὰρ ὅτι Σκύθαι καὶ Θραῖκες οὐ βούλονται ἀσπίδας καὶ δόρατα λαβόντες Λακεδαιμονίοις διαμάχεσθαι· φανερόν δ' ὅτι Λακεδαιμόνιοι οὐτ' ἂν Θραξὶ πέλταις καὶ ἀκοντίοις οὔτε Σκύθαις τόξοις ἐθέλουσι διαγωνίζεσθαι. Ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν ὅτι πάντας χρῆ ἐν οἷς βούλονται ἀξιόλογοι γίγνεσθαι, ταῦτα καὶ μανθάνειν καὶ μελετᾶν.

(Ξενοφ. Ἀπομν. 3, 9, 1-3)

πότερον
εἴη
οἶμαι καὶ οἶομαι
ἔφη
πόνος
φύομαι
ἐρρωμενεστερος
ἔθεσι

αὖξεσθαι
δῆλον
ἡ πέλτη

ποιό ἀπό τὰ δύο (πβ. Κεφ. 2, ὁπότεροι)
εἶναι (εὐκτική ἔνεστ. τοῦ ρ. εἶμι)
νομίζω, φαντάζομαι
εἶπε (πβ. Κεφ. 4 φησί)
κόπος (ν. ἔ. φυγόπονος, γεωπόνος)
γίνομαι ἀπό τῆ φύση
πιό δυνατός (ν. ἔ. ρωμαλέος, ἄρρωστος)
συνήθεια, δοτ. πληθ. τοῦ οὐσιαστ. τό ἔθος
(πβ. ν. ἔ. τό ἔθιμο)
αὖξανομαι
φανερὸ (ν. ἔ. δηλώνω, ἀδήλωτος)
μικρὴ ἐλαφριά ἀσπίδα

2. **Νά μεταφραστοῦν οἱ ἐπόμενες φράσεις:**

- α) Τὸν ἄνθρωπον χρὴ παρασκευάζεσθαι πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν θεῶν παρεχομένης ἀτυχίας.
- β) Ὅργιζεσθε μὲν, ὦ νέοι, πολλάκις, ἀλλὰ γίνεσθε σοφώτεροι τῇ ἐμπειρίᾳ διδασκόμενοι.
- γ) Οἱ Αἰγινῆται λέγουσιν οὐκ εἶναι αὐτόνομοι.
- δ) Οἱ Σπαρτιάται βούλονται διὰ τοῦ πεδίου πρὸς τὴν πόλιν πορεύεσθαι.
- ε) Ἀναξαγόρας τὸν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι.
- στ) Οἱ πολῖται οἶονται τὰ ξύλινα τείχη σωτηρίαν εἶναι τῇ πόλει.

Β'

- 1. Ἐνεστώτας τῆς μέσης φωνῆς στήν ὀριστική, στό ἀπαρέμφατο καί στή μετοχή
- 2. Τό ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου

1. Ὁ ἐνεστώτας μέσης φωνῆς στήν ὀριστική διαφέρει ἀπό τόν ἴδιο χρόνο τῆς νέας ἐλληνικῆς στό β' ἐνικό πρὸς. καί στό α' καί β' πληθ.

Ἐνικός	Πληθυντικός
τρέφ-ομαι	τρέφ-όμεθα (ν.έ. τρέφόμεσθε)
τρέφ-η ἢ ει (ν. έ. τρέφεσαι)	τρέφ-εσθε (ν. έ. τρέφεστε)
τρέφ-εται	τρέφ-ονται

Ὁ ἐνεστώτας μ.φ. στό ἀπαρέμφατο εἶναι:

τρέφ-εσθαι

καί στή μετοχή: **τρέφ-όμενος**
τρέφ-ομένη
τρέφ-όμενον

Ἡ μετοχή κλίνεται σάν ἐπίθετο δευτερόκλιτο μέ τρία γένη (Βλ. Κεφ. 8).

2. Τό ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου δέν τό βρίσκουμε μόνο σέ ὀνομαστική, ὅπως συμβαίνει μέ τό ρῆμα, ἀλλά καί σέ **αἰτιατική**. Τό ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου βρίσκεται:

- α) Σέ ὀνομαστική, ὅταν τό ἀπαρέμφατο καί τό ρῆμα, ἀπό τό ὁποῖο ἐξαρτᾶται, ἔχουν τό ἴδιο ὑποκείμενο (**ταυτοπροσωπία**):
Σ κ ὑ θ α ι β ο ῦ λ ο ν τ α ι δ ι α μ ᾶ χ ε σ θ α ι .
- β) Σέ αἰτιατική, ὅταν τό ἀπαρέμφατο καί τό ρῆμα δέν ἔχουν τό ἴδιο ὑποκείμενο (**ἑτεροπροσωπία**): *Οἶμαι ψ υ χ ῆ ν γί γ ν ε σ θ α ι ἔ ρ ρ ω μ ε ν ε σ τ ῆ ρ α ν .*

Γ'

1. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση καί νά τεθοῦν στόν κατάλληλο τύπο:
 - α) *Ὁ στρατιώτης οὐκ ... τῷ στρατηγῷ ...* (πειθομαι, ἐθέλω)
 - β) *Πολλοὶ Πέρσαι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου* (διώκομαι (μετοχή), φονεύομαι)
 - γ) *Σωκράτης λέγει... πηγὴν καὶ αἰτίαν τῆς εὐδαιμονίας ...* (εἰμί, σοφροσύνη)
 - δ) *Ὁ ... ἐθέλει τοῖς νέοις τὴν ...* (διδάσκω, ἀρετή, διδάσκαλος)
 - ε) *Ἀγησίλαος ... τοῦς στρατιώτας καλῶς παρασκευάζεσθαι κωλύει τούτους ταύτη τῇ ἡμέρᾳ ...* (μάχομαι, βούλομαι (μετοχή))
2. Νά σχηματίσετε φράσεις μέ τίς ἀκόλουθες λέξεις στόν κατάλληλο τύπο:
 - α) *βούλομαι, διδάσκομαι, ὁ μαθητής*
 - β) *νομίζω, Κῦρος, βλάπτομαι, ὁ πολέμιος (πληθ.)*
 - γ) *τὸ παιδίον (πληθ.), βούλομαι, διαγωνίζομαι, οἱ νέοι (πληθ.)*
3. Νά μποῦν στίς πλάγιες πτώσεις:
σφωζόμενος ἄνθρωπος, θηρευομένη ἔλαφος, φυόμενον δένδρον.
4. Πῶς θά μποροῦσαν νά διατυπωθοῦν οἱ φράσεις τοῦ κειμένου Α2 ἂν ἄρχιζαν:
 - α) *Ὁργίζη μὲν ὦ νέε, ἀλλά...*
 - β) *Ὁ Αἰγινήτης ...*
 - γ) *Ὁ Σπαρτιάτης ...*
5. Νά βρεθοῦν λέξεις (οὐσιαστικά, ἐπίθετα, ρήματα) τῆς νέας ἐλληνικῆς πού ἔχουν τό ἴδιο θέμα μέ τίς λέξεις:
φύομαι, αὔξομαι, διαγωνίζεσθαι, δῆλον.

10. Οἱ συμφορές πού προξένησε ὁ Ἀγοράτος

Ὁ Λυσίας στό λόγο του «Κατά Ἀγοράτου ἐνδείξεως» κατηγορεῖ τόν Ἀγόρατο ὅτι ὑπηρετώντας τούς ὀλιγαρχικούς εἶχε γίνει αἰτίος τοῦ θανάτου δημοκρατικῶν πολιτῶν μέ τίς καταγγελίες του. Τό λόγο τόν ἐκφωνεῖ πρός τούς δικαστές τῆς Ἡλιαίας ὁ ἀδελφός ἑνός ταξίαρχου πού εἶχε ἐκτελεστεῖ καί ζητᾶ τή δίκαιη καί παραδειγματική τιμωρία τοῦ Ἀγοράτου.

Α' 1. Οὗτοι μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὑπ' Ἀγοράτου ἀπογραφέντες ἀπέθανον. Ἀνιῶμαι μὲν οὖν ὑπομνήσκων τὰς γεγενημένας συμφορὰς τῇ πόλει, ἀνάγκη δ' ἐστίν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἐν τῷ παρόντι καιρῷ. Ἴστε μὲν γάρ τοὺς ἐκ Σαλαμῖνος τῶν πολιτῶν κομισθέντας, οἳ οἱ ἦσαν καὶ ὅσοι, καὶ οἳ ὄλεθρῳ ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἀπώλοντο· μέμνησθε δὲ καὶ τοὺς ἐνθάδε διὰ τὰς ἰδίας ἐχθρας ἀπαγομένους εἰς τὸ δεσμοπήριον· οἳ οὐδὲν κακὸν τὴν πόλιν ποιήσαντες ἠναγκάζοντο αἰσχίστῳ καὶ ἀκλεεστάτῳ ὄλεθρῳ ἀπόλλυσθαι, οἳ μὲν γονέας πρεσβύτας καταλιπόντες, οἳ ἤλιζον ὑπὸ τῶν σφετέρων αὐτῶν παίδων γηροτροφηθέντες ταφῆσθαι, οἳ δὲ ἀδελφὰς ἀνεκδότους, οἳ δὲ παῖδας μικροὺς πολλῆς ἔτι θεραπείας δεομένους.

(*Λυσία Κατὰ Ἀγορ. 43-45*)

τοίνυν	λοιπὸν
ἀπογράφομαι	καταγράφομαι στὸν κατάλογο (πού δόθηκε στοὺς Τριάκοντα τυράννους)
ἀνιῶμαι	λυποῦμαι, στενοχωριέμαι (ν. ἔ. ἀνιαρός)
ὑπομνήσκω	ὑπενθυμίζω
ἴστε	τοῦ ρ. οἶδα = γνωρίζω
κομίζομαι	μεταφέρομαι
ἀπώλοντο	τοῦ ρ. ἀπ-όλλυμαι = χάνομαι, καταστρέφομαι (πβ. ὄλεθρος)
μέμνημαι	θυμάμαι
ἐνθάδε	ἐδῶ
ἀπάγω	ὀδηγῶ (ν.ἔ. ἀπαγωγή)
ἀκλεεστάτος	ἐντελῶς ἄδοξος
σφέτερος, -α, -ον	δικός τους
γηροτροφῶ	γεροκομῶ
ἀνεκδοτος, ὁ, ἡ, -ον	ἀνύπαντρος
θεραπεία	περιποίηση, φροντίδα
δέομαι	ἔχω ἀνάγκη, παρακαλῶ

2. Νά μεταφραστοῦν οἱ ἐπόμενες φράσεις:

- α) Ἡ δὲ κρίσις τοιαυτὴ ἐγένετο, οἷαν καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ (= ἐσεῖς οἱ ἴδιοι) ἐπίστασθε.
- β) Οὐκ ἔστιν ὄραν ὅποσοι εἰσὶν οἱ πολέμοι.
- γ) Λύσανδρος ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἐδύνατο πλείστους αὐτῶν ἀθροίσας.
- δ) Πολεμήσομεν ὁπότερον μὴ δέχεται ταύτην τὴν εἰρήνην.

ἡ κρίσις = ἡ δίκη

Β'

- 1. Ἀναφορικές ἀντωνυμίες
- 2. Συλλαβές - Συλλαβισμός

- 1. Οἱ πῖο συνηθισμένες ἀναφορικές ἀντωνυμίες τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς εἶναι:
 - α) ὅς, ἦ, ὄ (ὄ ὁποῖος, αὐτός πού)
 - β) ὄσπερ, ἦπερ, ὄπερ (αὐτός ἀκριβῶς πού)
 - γ) ὁπότερος, ὁποτέρω, ὁπότερον (ὅποιοι ἀπὸ τούς δύο)
 - δ) ὅσος, ὄση, ὄσον
 - ε) ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον (ὄσος)
 - στ) οἶος, οἶα, οἶον (τέτοιος πού) κτλ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- Ὅλες οἱ ἀναφορικές ἀντωνυμίες ἀρχίζουσι ἀπὸ **φωνῆων** καὶ παίρνουσι **δασεία**.
- Οἱ ἀναφορικές ἀντωνυμίες (ἐκτός ἀπὸ τὴν **ὄστις, ἦτις, ὄ,τι** πού θά δοῦμε ἀργότερα) κλίνονται ὡς δευτερόκλιτα ἐπίθετα τρικατάληκτα (**Προσοχή:** ἡ **ὄς, ἦ, ὄ** χωρὶς τὸ τελικὸ **-ν** στό σὺδέτερο).
- Ἡ ἀντωνυμία **ὄσπερ, ἦπερ, ὄπερ** κλίνεται ὡς ἡ ἀντωνυμία **ὄς, ἦ, ὄ**, ἐνῶ τὸ μόριον **πέρ** μένει ἀκλιτο καὶ δὲν ἐπηρεάζει τὸν τονισμό: **ἦπερ, οἶπερ**.
- Ἡ ἀντωνυμία **ὄς, ἦ, ὄ** στὴν ἀρχὴ περιόδου ἢ ἡμιπεριόδου μεταφράζεται ὡς δεικτικὴ (**αὐτός, -ἦ,-ὄ**).

2. Μιά συλλαβή λέγεται:

α) **Μακρόχρονη**, ἂν ἔχει μακρόχρονο φωνῆεν ἢ δίφθογγο: **χαί-ρω**

β) **Βραχύχρονη**, ἂν ἔχει βραχύχρονο φωνῆεν: **νέ-ος**

γ) **Θέσει μακρόχρονη**, ἂν ἔχει βραχύχρονο φωνῆεν καί ὕστερα ἀπ' αὐτό δύο ἢ περισσότερα σύμφωνα ἢ ἓνα διπλό (ζ, ξ, ψ): **σε- μνός, ἐ-χθρός, τό-ξον**.

Οἱ κανόνες συλλαβισμοῦ τῆς νέας ἐλληνικῆς ἰσχύουν καί γιά τήν ἀρχαία μέ δύο διαφορές:

α) Οἱ σύνθετες λέξεις χωρίζονται στά συνθετικά μέρη τους: *ἐξ-έρχομαι, σύν-οδος*.

Ἀλλά ἂν τό α' συνθετικό ἔχασε στή σύνθεση τό τελικό φωνῆεν, τότε συλλαβίζονται σάν ἀπλές λέξεις: *ἀ-πέρχομαι (ἀπό-έρχομαι), κά-θοδος (κατά-δόδος)*.

β) Στήν ἀρχαία ἐλληνική τά συμπλέγματα **γμ, χμ, θμ, τν, φν, δ ε ν** χωρίζονται στό συλλαβισμό, γιατί ἀντιστοιχοῦν μέ τά συμπλέγματα **κμ, τμ, θν, πν**, ἀπό τά ὁποῖα ἀρχίζον ἐλληνικές λέξεις: *τά-γμα, δρα-χμή*, (ζμητός = κατεργασμένος), *βα-θμός* (τιμημα), *φά-την* (θηητός), *δά-φνη* (πνοή).

Γ'

1. Νά μπουν οἱ κατάλληλες ἀναφορικές ἀντωνυμίες:

α) *Τοῦτ' ἔστι τὸ πλοῖον ...* (πού) *εἰς Δῆλον οἱ Ἀθηναῖοι πέμποσιν.*

β) *Τοιοῦτός ἐστιν οὗτος ...* (τέτοιος πού) *μὴ βούλεσθαι πολλοὺς ἀποκτείνειν.*

γ) *Οὗτός ἐστιν ...* (πού) *τοὺς στρατηγούς ἀπέκτεινε.*

δ) *Πῶς οὖν ἐνοχός ἐστι Σωκράτης τῇ γραφῇ; ...* (αὐτός) *φανερὸς ἐστι θεραπειῶν τοὺς θεούς.*

2. Νά σχηματιστοῦν προτάσεις μέ τίς ἀκόλουθες λέξεις στόν κατάλληλο τύπο:

α) *Κύριος, ὅς, ἀγαπᾷ, παιδεύει*

β) *ὀφθαλμός, τὰ πάντα, Δίκη, ὄρα, ἔστι (=ὑπάρχει), ὅς*

γ) *διδασκαλεῖον, ἐν τοῖς, ὅσος, νέος, εἰμί, μουσική, μανθάνω.*

3. Νά γραφοῦν στίς πλάγιες πτώσεις οἱ ἀναφορικές ἀντωνυμίες: *ὅς, ἡ, ὅ, - οἶος, οἶα, οἶον, - ὅσπερ, ἡπερ, ὅπερ, - ὅσος, ὅση, ὅσον.*

4. Νά συλλαβιστοῦν οἱ ἀκόλουθες λέξεις καί νά βοηθοῦν οἱ θέσει μακρόχρονες συλλαβές: *ἄνδρες, ἀπογραφέντες, ταῦτα, ἐπέτρεψαν, ἀπάχω, ἐξάιφνης.*

11. Ψυχρή υποδοχή αγγελιοφόρου στην Ἀθήνα

Τό ἀπόσπασμα ἀναφέρεται στά γεγονότα ἀμέσως μετά τή μάχη στά Λεύκτρα τῆς Βοιωτίας, τό 371 π.Χ., ὅπου οἱ Λακεδαιμόνιοι νικήθηκαν ἀπό τούς Θηβαίους. Ἡ συμφορά γιά τούς Σπαρτιάτες ἦταν μεγάλη.

Α' 1. Οἱ δὲ Θηβαῖοι εὐθύς μετὰ τὴν μάχην ἔπεμπον εἰς Ἀθήνας ἄγγελον ἔστεφανωμένον καὶ ἅμα μὲν τῆς νίκης τὸ μέγεθος ἐφραζον, ἅμα δὲ βοηθεῖν ἐκέλευον. Τῶν δὲ Ἀθηναίων ἡ βουλὴ ἐτύγχανεν ἐν ἀκροπόλει καθημένῃ. Ἐπεὶ δ' ἤκουσαν τὸ γεγενημένον, ὅτι μὲν σφόδρα ἠνιάθησαν, πᾶσι δῆλον ἦν· οὔτε γὰρ ἐπὶ ξένια τὸν κῆρυκα ἐκάλεσαν περὶ τε τῆς βοηθείας οὐδὲν ἔλεγον. Καὶ Ἀθήνηθεν μὲν οὕτως ἀπῆλθεν ὁ κῆρυξ. Πρὸς μέντοι Ἰάσονα, σύμμαχον ὄντα, ἔπεμπον σπουδῇ οἱ Θηβαῖοι κελεύοντες βοηθεῖν. Ὁ δ' εὐθύς τριήρεις μὲν ἐπλήρου ὡς βοηθήσων κατὰ θάλατταν, συλλαβῶν δὲ τό τε ξενικὸν καὶ τούς περὶ αὐτὸν ἰπέας πεζῇ διεπορεύετο εἰς τὴν Βοιωτίαν.

(Ξενοφ. Ἑλλην. 6.4, 19-21)

πέμπω	στέλνω (ν.έ. πομπός)
φράζω	ἐξηγῶ, λέω (ν.έ. ἐκφράζω)
κελεύω	διατάζω, προτρέπω
ἡ βουλὴ ἐτύγχανε καθημένῃ	ἡ β. συνέβαινε νά συνεδριάζει
ἠνιάθησαν	(τοῦ ρ. ἀνιῶμαι) Βλ. Κεφ. 10
καλῶ ἐπὶ ξένια	καλῶ σέ δεῖπνο (ξένια=δῶρα φιλοξενίας)
Ἀθήνηθεν	ἀπό τὴν Ἀθήνα (πβ. πόθεν=ἀπό ποῦ)
σπουδῇ	βιαστικά
ἡ τριήρης (ἐνν. ναῦς)	πολεμικό πλοῖο μέ τρεῖς σειρές κουπιὰ
ὡς βοηθήσων	γιά νά βοηθήσει
συλλαμβάνω	παίρνω μαζί μου, συγκεντρώνω
τὸ ξενικὸν (ἐνν. στράτευμα)	τὸ μισθοφορικό στράτευμα
ὁ Ἰάσων	ἦταν τύραννος τῶν Φερῶν

2. Νά μεταφραστούν οί ἐπόμενες φράσεις:

- α) Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνός, δς καί Φαρναβάζω ἐτύγγανεν ξένος ὢν.
- β) Ἐντεῦθεν, ἐπειδή ἡμέρα ἐγίγνετο, ἐπορεύοντο Ἀθήναζε.
- γ) Ἐπειθόμεθα μὴ κλείειν τὴν θύραν· εἴχομεν γὰρ οὐδὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ.
- δ) Εἰ δὲ τις ἀθυμεῖ, ὅτι ἡμῖν μὲν οὐκ εἰσιν ἰπτεῖς τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοί, ἐνθυμήθητε ὅτι οἱ μύριοι ἰπτεῖς οὐδὲν ἄλλο ἢ μύριοι εἰσιν ἄνθρωποι.
- ε) Ἐνταῦθα μέγας ναὸς ἦν, ἐν ᾧ πολὺς λαὸς ἠθροίζετο.
- στ) Ἐν ᾧ δὲ πάντα ταῦτα ἐγίγνοντο, τὰ κατὰ θάλατταν καὶ τὰς πρὸς θαλάττη πόλεις γενόμενα διηγῆσομαι.

ἐτύγγανεν ὢν = συνέβαινε νὰ εἶναι

ἀθυμῶ = φοβοῦμαι, στενοχωριέμαι

Β'

1. Παρατατικός ἐνεργ. καί μέσος στήν ὀριστική καί παρατατικός τοῦ εἰμί
2. Καταλήξεις τοπικῶν ἐπιρρημάτων
3. Παρατακτική καί ὑποτακτική σύνδεση προτάσεων

1. Στόν παρατατικό, ὅπως καί στούς ἄλλους ἱστορικούς χρόνους τῆς ὀριστικῆς, τὰ ρήματα παίρνουν αὐξηση σ' ὅλα τὰ πρόσωπα-καί ὄχι ὅπως στά νέα ἑλληνικά.

Ἡ αὐξηση εἶναι: α) σ υ λ λ α β ι κ ῆ , δηλαδή ἓνα ε, καί τὴν παίρνουν τὰ ρήματα πού ἀρχίζουν ἀπό σύμφωνο: πέμπω, **ἐπεμπον** καί β) χ ρ ο ν ι κ ῆ , δηλαδή ἡ ἔκταση τοῦ ἀρχικοῦ βραχύχρονου φωνήεντος τοῦ ρήματος: ἀκούω, **ἤκουον**.

Κατὰ τὴν ἔκταση τό α ἦ τό ε, τρέπεται σέ **η**, τό ο σέ **ω**, τό ἰ σέ **ι** κτλ. Κατὰ τόν ἴδιο τρόπο τό αι ἦει τρέπεται σέ **η** τό αυ ἦ ευ σέ **ηυ** τό οι σέ **φ**: ἐλπίζω-**ἤλπιζον**, ὀρίζω-**ὠρίζον**, αἰσθάνομαι-**ἤσθανόμην**.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Τὰ ρήματα πού ἀρχίζουν ἀπό **ρ** τό διπλασιάζουν μετά τὴ συλλαβική αὐξηση: ῥίπτω-**ἔρριπτον**.

Οί καταλήξεις:

ΟΡΙΣΤΙΚΗ-ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ			
ἐνεργητικῆς φωνῆς		μέσης φωνῆς	
-ον	ἔπεμπον	-όμεν	ἔπεμπόμεν
-ες	ἔπεμπες	-ου	ἔπέμπου
-ε(ν)	ἔπεμπε(ν)	-ετο	ἔπέμπετο
-ομεν	ἔπέμπομεν	-όμεθα	ἔπεμπόμεθα
-ετε	ἔπέμπετε	-εσθε	ἔπέμπεσθε
-ον	ἔπεμπον	-οντο	ἔπέμποντο

Ὁ παρατατικός στήν ὀριστική τοῦ ρ. εἰμί εἶναι:
ἦ καί ἦν, ἦσθα, ἦν, ἦμεν, ἦτε, ἦσαν.

2. Τά τοπικά παράγωγα ἐπιρρήματα

- α) ὅταν σημαίνουν **στάση** σ' ἕναν τόπο ἔχουν καταλήξεις **-θι, -σι(ν), -οι** (*ἄλλοθι* = ἄλλου, *Ἀθήνησι(ν)* = στήν Ἀθήνα, *οἴκοι* = στόν οἶκο, στήν πατρίδα).
- β) ὅταν σημαίνουν **κίνηση πρὸς** ἕναν τόπο ἔχουν καταλήξεις **-σε, -δε, (-ζε)** (ἐκεῖσε = πρὸς τά ἐκεῖ, Ἀθήνασε/Ἀθήναζε = πρὸς τήν Ἀθήνα).
- γ) ὅταν σημαίνουν **κίνηση ἀπό** ἕναν τόπο ἔχουν τήν κατάληξη **-θεν** (ἐκεῖθεν = ἀπό ἐκεῖ, Ἀθήνηθεν = ἀπό τήν Ἀθήνα).

3. Ὅπως καί στά νέα ἑλληνικά οἱ προτάσεις συνδέονται:

- α) **μέ παράταξη** (παρατακτική σύνδεση) καί
β) **μέ ὑπόταξη** (ὑποτακτική σύνδεση)

Ἡ παρατακτική σύνδεση τῶν προτάσεων γίνεται μέ τούς συνδέσμους: τούς **συμπλεκτικούς, ἀντιθετικούς, διαζευκτικούς, συμπερασματικούς** καί τόν **αἰτιολογικό γάρ**.

Ἡ ὑποτακτική σύνδεση γίνεται μέ τούς συνδέσμους τούς: **εἰδικούς, αἰτιολογικούς (ἐκτός ἀπό τό γάρ), τελικούς, ὑποθετικούς, παραχωρητικούς, χρονικούς, ἀποτελεσματικούς (ὥς, ὥστε), ἐνδοιαστικούς** καί μέ **ἀναφορικές** λέξεις (ἀναφορικές ἀντωνυμίες καί ἀναφ. ἐπιρρήματα).

Γ

1. Νά μεταφερθοῦν στά ἀρχαῖα μέ ἕνα ἐπίρρημα οἱ ἀκόλουθες ἐμπρόθετες φράσεις:
πρὸς τά Μέγαρα, ἀπό ποῦ, ἀπό κεῖ, ἀπό ἐδῶ, ἀπό ἄλλο μέρος, ἀπό τό σπίτι, ἀπέξω, ἀπό μέσα, πρὸς τά ἐκεῖ, πρὸς τήν πατρίδα, στό σπίτι, στήν Ἀθήνα, πρὸς τήν Ἀθήνα, ἀπό παντοῦ.

2. Νά σχηματιστεί ὁ παρατατικός τῶν ρημάτων στό α' καί β' πρός. ἐν. ἀριθμοῦ: *ὀφείλω, ἀγείρω, ἐλαύνω, ἵκετεύω, αἰσθάνομαι, οἰκτίρω, εὖχομαι.*
3. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τά κατάλληλα ρήματα πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση καί νά τεθοῦν στόν κατάλληλο τύπο τοῦ παρατατικοῦ:
- α) *Ὅτε γάρ ταῦτα ..., οὐ παρῶν ἐτύγχανε, ἀλλ' ἐν Θεσσαλίᾳ μετὰ Προμηθέως δημοκρατίαν ... καί τοὺς πενέστας ... ἐπὶ τοὺς δεσπότας. (ὀπλίζω, γίγνομαι, ἰδρίω).*
- πενέστης** = δουλοπάροικος
- β) *Οἱ τῶν Σπαρτιατῶν παῖδες πρῶτ' ἐκ τῶν κλινῶν ..., ἐν τῷ ποταμῷ ..., ἔπειτα δὲ (λούομαι, γυμνάζομαι, ἐγείρομαι)*
- γ) *Κῦρος τῷ Κλεάρχῳ ... πέμπειν ὅσον ... αὐτῷ στράτευμα: ... γάρ ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πορεύεσθαι. (εἰμί, κελεύω, βούλομαι)*
4. Νά βρεθοῦν λέξεις τῆς ν.έ. πού ἔχουν τὸ ἴδιο θέμα μέ τά ἀκόλουθα ρήματα τῆς ἀρχαίας: **πέμπω, φράζω, κελεύω, ἀνιώμαι, πληρῶ, ἐπορεύετο.**
5. Νά ἐξηγήσετε πῶς ἡ φράση «οὔτε ἐπὶ ξένη τὸν κήρυκα ἐκάλεσαν» δικαιολογεῖ πειστικά τὴν προηγούμενη φράση «σφόδρα ἠνιάθησαν», ἔχοντας ὑπόψη σχετικά πολιτιστικά στοιχεῖα τῶν ἀρχαίων.

12. Ταλαιπωρίες τῶν Μυρίων ἀπό τό χιόνι

Ἡ περιζοπή ἀναφέρεται στίς κακουργίες τῶν Μυρίων κατά τή διάρ-
κεια τοῦ χειμῶνα στήν περιοχή τῆς Ἀρμενίας, καθὼς συνεχίζουν μέ
τόν Ξενοφῶντα τήν ἀτέλειωτη πορεία τῆς ἐπιστροφῆς στήν πατρίδα.

Α' 1. Ἐφείποντο δὲ τῶν πολεμίων συνειλεγμένοι τινὲς καὶ τὰ μὴ
δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἤρπαζον καὶ ἀλλήλοις ἐμάχοντο περὶ
αὐτῶν. Ἐλείποντο δὲ τῶν στρατιωτῶν οἱ τε διεφθαρμένοι ὑπὸ
τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ τε ὑπὸ τοῦ ψύχους τοὺς δακτύ-
λους τῶν ποδῶν ἀποσσηπότες. Ἦν δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπι-
κούρημα τῆς χιόνος εἴ τις μέλαν τι ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
ἐπορεύετο, τῶν δὲ ποδῶν εἴ τις κινοῖτο καὶ μηδέποτε ἤσυχίαν
ἔχοι καὶ εἰς τὴν νύκτα ὑπολύοιτο· ὅσοι δὲ ὑποδεδεμένοι ἐκοι-
μῶντο, εἰσεδύοντο εἰς τοὺς πόδας οἱ ἱμάντες καὶ τὰ ὑποδήματα
περιεπήγνυντο· καὶ γὰρ ἦσαν, ἐπειδὴ ἐπέλιπε τὰ ἀρχαῖα ὑπο-
δήματα, καρβάτινα πεποιημένα ἐκ τῶν νεοδάρτων βοῶν.

(Ξενοφ. Κ. Ἄν. 4, 5, 12-14)

ἐφέπομαι	ἐπί-ἔπομαι = ἀκολουθῶ (ν.ἔ. ἐπόμενος)
συνειλεγμένοι	τοῦ ρ. συλλέγομαι = συγκεντρώνομαι
ὑποζύγιον	ζῶο ζεμένο σέ ἅμαξα
λείπομαι	μένω πίσω
διεφθαρμένοι τοὺς ὀφθαλμοὺς	ποῦ ἔχασαν τὴν ὄρασή τους (μετ. τοῦ ρ. διαφθείρομαι = καταστρέφομαι)
ἀποσσηπότες τοὺς δακτύλους	πού τοὺς σάπησαν τὰ δάχτυλα, ποῦ ἔπαθαν κρυοπαγήματα (μετ. τοῦ ρ. σήπομαι = σαπίζω, ν.ἔ. σήψη)
ἐπικούρημα	βοήθημα, μέσο προστατευτικό (ἀπὸ τό χιόνι)
μέλαν	μαῦρο
ἤσυχίαν ἔχω	μένω ἤσυχος
ὑπολύομαι	βγάζω τὰ παπούτσια μου
ὑποδεδεμένοι	τοῦ ρ. ὑποδοῦμαι = φορῶ τὰ παπού- τσια μου (ν.ἔ. ὑπόδημα)
εἰσεδύομαι	χιώνομαι μέσα
ὁ ἱμάς (τοῦ ἱμάντος)	τό λουρί
περιπήγνυμαι	παγώνω τριγύρω
ἐπιλείπω	δέν ὑπάρχω πιά
αἱ καρβάτινα	τά τσαρούχια
νεόδαρτος βοῦς	νιόγδαρτο βόδι

2. Νά μεταφραστούν οί ἐπόμενες φράσεις:

- α) Οί ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνες πολλὰ δῶρα καί ἀργύριον τῷ Ἄρειονι προσέφερον.
- β) Ἐπορεύοντο πεζῇ εἰς Σάρδεις.
- γ) Ἄνδρῶν ἐπιφανῶν πάσα γῆ τάφος.
- δ) Κλέαρχος ἀπέστειλε καί Μένωνα τὸν Θετταλόν· καί γὰρ αὐτὸς (= ὁ ἴδιος) ἐβούλετο.
- ε) Καί νῦν ἐκεῖνο φανερόν, ὅτι ἡμεῖς μὲν χρήματα οὐκ εἶχομεν, οἱ δὲ βάρβαροι ἄφθονα.

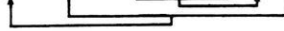
Β'

1. Παρατηρήσεις στήν αὔξηση τῶν ρημάτων
2. Πρόταση ἀπλή, σύνθετη, ἑλλειπτική, ἐπανημένη
3. Προσδιορισμοί ὀνοματικοί, ἐπιρρηματικοί

1. α) Τά σύνθετα ρήματα ἔχουν τήν αὔξηση μετά τήν πρόθεση (ἐσωτερικά): *εἰσπέμπω-εἰσέπεμπον*.
 - β) Τά ρήματα **βούλομαι, δύναμαι, μέλλω** (= σκοπεύω νά κάνω κάτι, πρόκειται νά ...) ἔχουν αὔξηση ἐ- (κανονική) καί ἡ- (ἀνώμαλη): *ἐβουλόμην καί ἡβουλόμην, ἐδυνάμην καί ἡδυνάμην* κτλ.
 - γ) Τά ρήματα **ἐθίζω, ἔλκω, ἔπομαι, ἐργάζομαι, ἔχω, ἐῶ** κτλ. κατά τήν αὔξηση τρέπουν τό ἀρχικό ε τοῦ θέματος σέ εἰ καί ὄχι σέ η: *εἶθιζον, εἶπόμην, εἶων* κτλ.
 - δ) Μερικά σύνθετα ρήματα παίρνουν τήν αὔξηση ἐντελῶς στήν ἀρχή σάν νά εἶναι ἀπλά: *καθεζόμεναι - ἐκαθεζόμεναι, ἐπίσταμαι, ἐναντιοῦμαι* κτλ.
2. Ὅπως καί στά νέα ἑλληνικά, ἡ πρόταση λέγεται:
 - α) ἀπλή, ὅταν ἀποτελεῖται μόνο ἀπό τοὺς κύριους ὄρους της: *Ἐπελείποντο οἱ στρατιῶται*.
 - β) σύνθετη, ὅταν ἔχει περισσότερα ἀπό ἓνα ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα: *Ἐπελείποντο οἱ στρατιῶται καί οἱ πολέμοι*.
 - γ) ἑλλειπτική, ὅταν λείπουν ἓνας ἢ περισσότεροι ὄροι, ἐπειδὴ ἐννοοῦνται εὐκόλα ἀπό τά συμφραζόμενα: *ἀπέθανεν ἐν πολέμῳ, ὡς φασιν*. (ἐνν. ὁ...)

- δ) ἐ π α υ ξ η μ ἔ ν η , ὅ τ α ν ο ἱ κύ ρ ι ο ι ὄ ρ ο ι τ ῆ ς π ρ ο τ ά σ ε ω ς σ υ ν ο δ ε ῦ ο ν τ α ἰ ἀ π ό ἄ λ λ ε ς λ ἔ ξ ε ι ς π ό υ σ υ π λ η ρ ῶ ο υ ν τ ῆ ν ἔ ν ν ο ἰ ά τ ο υ ς κ α ἰ λ ἔ γ ο ν τ α ἰ **π ρ ο σ δ ι ο ρ ι ς μ ο ἰ**. Κ α ἰ ο ἱ π ρ ο σ δ ι ο ρ ι ς μ ο ἰ μ π ο ρ ο ῦ ν ν ά ἔ χ ο υ ν ἄ λ λ ο υ ς π ρ ο σ δ ι ο ρ ι ς μ ο ῦ ς :

ἦ σ α ν κ α ρ β ά τ ι ν α ἰ ἔ κ τ ῶ ν ν ε ο δ ά ρ τ ω ν β ο ῶ ν .

3. Ο ἰ π ρ ο σ δ ι ο ρ ι ς μ ο ἰ ὅ τ α ν ε ἶ ν α ἰ ὄ ν ο μ α τ α ο ὔ σ ι α σ τ ι κ ά ἢ ἐ π ἰ θ η τ α , λ ἔ γ ο ν τ α ἰ ὄ ν ο μ α τ ι κ ο ἰ : ἔ κ τ ῶ ν **ν ε ο δ ά ρ τ ω ν** β ο ῶ ν , Ἄ ρ ι σ τ ε ἰ δ η ς ὁ **δ ἰ κ α ἰ ο ς**.

Ο ἰ π ρ ο σ δ ι ο ρ ι ς μ ο ἰ ὅ τ α ν ε ἶ ν α ἰ ἐ π ἰ ρ ρ ῆ μ α τ α ἢ ἄ λ λ ε ς λ ἔ ξ ε ι ς π ό υ ἔ χ ο υ ν θ ἔ σ η ἐ π ἰ ρ ρ ῆ μ α τ ο ς , δ η λ α δ ῆ π λ ά γ ι ε ς π τ ῶ σ ε ς ἢ π ρ ο σ δ ι ο ρ ι ς μ ο ἰ μ ἔ π ρ ὄ θ ε σ η , λ ἔ γ ο ν τ α ἰ ἐ π ἰ ρ ρ ῆ μ α τ ι κ ο ἰ : **ο ὔ δ ἔ π ο τ ε** ἦ σ ὕ χ α ζ ο ν , ἀ φ ἰ κ ο ν τ ο **ν υ κ τ ό ς** , ε ἶ χ ε **π ρ ὀ τ ῶ ν ὀ φ θ α λ μ ῶ ν**.

Γ

1. Νά γραφοῦν τά ρήματα στόν παρατατικό ἐνεργητικῆς καί μέσης φωνῆς στό β' ἐνικό καί πληθυντικό πρόσωπο:
ἀπολείπω, ἐμμένω, παραγγέλλω, ἐκλέγω, ἐγγράφομαι, ὑπολόβομαι.
2. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τά κατάλληλα ρήματα πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση καί νά τεθοῦν στόν κατάλληλο τύπο τοῦ παρατατικού:
α) *Ἄλέξανδρος, ὁ βασιλεὺς, μέγας (ἐπονομάζομαι)*
β) *... δ' οὕτω τῶν μὲν πρεσβυτέρων πολλοί· μᾶλλον γάρ ... ἐν τῇ ἀγορᾷ δντες· οἱ δὲ νεώτεροι οὐδὲν ὑποπεύοντες ἠσυχίαν (ἀποθνήσκω, ἔχω, τυγχάνω)*
3. Νά γραφεῖ στό ἴδιο πρόσωπο ὁ ἐνεστώτας τῶν ρημάτων:
ἡγάλλοντο, ἠσυχάζομεν, ἐφείπου, ἀπῆγε, ἐξῆγγελλον, ὑπεμμνήσκομεν, διεφθείροντο.
4. Νά βρεθοῦν λέξεις τῆς ν.έ. πού ἔχουν τὴν ἴδια ρίζα μέ τούς τύπους τῆς ἀρχαίας: *δυνάμενα, ἐλείποντο, διεφθαρμένοι, ἐπικούρημα.*
5. Νά συμπληρωθοῦν οἱ φράσεις μέ τούς κατάλληλους προσδιορισμοὺς πού ὑπάρχουν στήν παρένθεση καί νά χαρακτηριστοῦν οἱ προσδιορισμοὶ (ἐπτά, τρεῖς, τῆς νυκτός, ἐνταῦθα, πάλιν, Σάμιος, γυνή):
α) *... ἔμεινε Κύρος ἡμέρας...*
β) *Ταύτης ... οὐδεὶς ἀνεπαύθη.*
γ) *Ξενοφῶν ... ἔλεγε τοῖς στρατιώταις.*
δ) *Ἐπύραξ, ἡ Σενενέσιος ... τοῦ Κιλικίων βασιλέως.*
ε) *Πυθαγόρας ὁ ... εἰς τῶν ... σοφῶν ἦν.*

13. Ὁ ναύαρχος Καλλικρατίδας στή Μίλητο

Ἡ περικοπή ἀναφέρεται στά γεγονότα τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (406 π.Χ.). Ὁ Σπαρτιάτης ναύαρχος Καλλικρατίδας μετά τήν ἄρνησή του νά περιμένει οἰκονομική ἐνίσχυση ἀπό τόν Κύρο, σατραπὴ τῆς Λυδίας, τῆς Φρυγίας καί τῆς Καππαδοκίας καί φίλο τῶν Σπαρτιατῶν κατά τόν Πελοποννησιακὸ πόλεμο, ἀπευθύνεται στοὺς Ἕλληνες τῆς Μιλήτου

- Α'** 1. Ἐμοί, μέν, ὦ Μιλήσιοι, ἀνάγκη τοῖς οἴκοι ἄρχουσι πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ ἀξιῶ προθυμοτάτους εἶναι εἰς τὸν πόλεμον διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλείστα κακὰ ἤδη ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι. Δεῖ δ' ὑμᾶς ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις συμμαχοῖς ὅπως ἂν τάχιστα τε καὶ μάλιστα βλάβπτωμεν τοὺς πολεμίους, ἕως ἂν οἱ ἐκ Λακεδαιμόνος ἤκωσιν, οὓς ἐγὼ ἔπεμψα χρήματα ἄξοντας, ἐπεὶ τὰ ἐνθάδε ὑπάρχοντα Λύσανδρος Κύρῳ ἀποδούς ὡς περιττὰ ὄντα οἴχεται· Κύρος δὲ ἐλθόντος ἐμοῦ ἐπ' αὐτὸν ἀεὶ ἀνεβάλλετό μοι διαλεχθῆναι, ἐγὼ δ' ἐπὶ τὰς ἐκείνου θύρας φοιτᾶν οὐκ ἐδυνάμην ἐμαυτὸν πείσαι. Ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς δεῖξομεν τοῖς βαρβάροις ὅτι καὶ ἄνευ τοῦ ἐκείνου θυμαῖζειν δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι.

(Ξεν. Ἑλλην. 1, 6, 8-11)

οἴκοι (ἐπιρρ.)	στό σπίτι, στήν πατρίδα
τοῖς ἄρχουσι	δοτ. πληθ. ὁ ἄρχων
οἰκοῦντας	μετ. αἰτιολογ. τοῦ ρ. οἰκῶ = κατοικῶ
πεπονθέναι	ἀπαρ. παρακ. τοῦ ρ. πάσχω = παθαίνω
ἐξηγεῖσθαι	ἀπαρ. τοῦ ρ. ἐξηγοῦμαι = δεῖχνω σέ κάποιον τό δρόμο, τοῦ δίνω τό παράδειγμα
μάλιστα	πάρα πολύ
ἤκω	ἔχω ἔρθει
ἄξοντας	μετοχ. τελική τοῦ ρ. ἄγω = φέρνω (γιά νά φέρουν)
οἴχομαι	ἔχω ἀναχωρήσει
διαλεχθῆναι	ἀπαρ. τοῦ ρ. διαλέγομαι = συζητῶ (πβ. ν.έ. διάλογος)
φοιτᾶν	ἀπαρ. τοῦ ρ. φοιτῶ = συγνάζω

2. **Νά μεταφραστοῦν οἱ ἐπόμενες φράσεις:**

- α) Ταῦτα παρέχω σοι.
 β) Ἐπεμψέ με Ἄρτάβαζος.
 γ) Ἐμοὶ μὲν ἔστι πολλὰ ἀγαθὰ, σοὶ δὲ οὐδὲ ἓν.
 δ) Ὑμεῖς μὲν γυμνάζεσθε, ἡμεῖς δὲ λουόμεθα.
 ε) Ὡς ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.
 στ) Πάντες ἔθεον διὰ τῆς πόλεως.
 ζ) Οἱ πατέρες ὑπὸ τῶν τέκνων βούλονται θεραπεύεσθαι.
 η) Ἐνταῦθα οἱ στρατιῶται ἤχθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον ἀργύριον ἐπισιτίζεσθαι εἰς τὴν πορείαν, καὶ ὀκνηρῶς συνεσκευάζοντο.

τῆδε κείμεθα ἐπισιτίζομαι	ἔδῳ ἔχομε πέσει ἐφοδιάζομαι μέ τροφίμα	θέω ἀργύριον	τρέχω χοήματα
---------------------------------	--	-----------------	------------------

Β'

1. Προσωπικές ἀντωνυμίες
2. Ἐνεστῶτες μέ σημασία παρακειμένου
3. Ρήματα (ἐνεργ. μέσα, παθητ., οὐδέτερα)

1. Οἱ προσωπικές ἀντωνυμίες εἶναι:

	α' Προσ. Ἐνικός Πληθυντ.	β' Προσ. Ἐνικός Πληθυντ.	γ' Προσ. Ἐνικός Πληθυντ.
Ὄνομ.	ἐγὼ ἡμεῖς	σύ ὑμεῖς	– (σφεῖς)
Γεν.	ἐμοῦ, μοῦ ἡμῶν	σοῦ, σου ὑμῶν	(οὔ) (σφῶν)
Δοτ.	ἐμοί, μοι ἡμῖν	σοί, σοι ὑμῖν	οἶ, οἶ σφίσι(ν)
Αἰτ.	ἐμέ, μέ ἡμᾶς	σέ, σε ὑμᾶς	(ἐ) (σφάς)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- α) Ἀπό τούς τύπους τοῦ γ' προσ. εὐχρηστοί εἶναι μόνο οἱ τύποι τῆς δοτικῆς ἑν. καί πληθ. Γιά τούς ἄλλους τύπους τοῦ γ' προσ. χρησιμοποιεῖται ἡ δεικτική καί ἡ ἐπαναληπτική ἀντωνυμία (οὗτος, ἐκεῖνος, αὐτός).
- β) Οἱ τύποι χωρίς τόνο εἶναι ἐγκλιτικοί *λ.χ. ἔλεγόν σοι.*
- γ) Οἱ προσωπικές ἀντωνυμίες σέ ἔμφραση παίρνουν τό ἐγκλιτικό μόριο *γε* (= βέβαια, τουλάχιστο) καί τότε γράφονται: **ἔγωγε, ἔμοιγε, ἡμεῖσγε, σοῦγε** κτλ.
2. Οἱ ἐνεστώτες μερικῶν ρημάτων ἔχουν κανονικά σημασία Παρακειμένου:
- ἦκω* (ἔχω ἔρθει), *οἴχομαι* (ἔχω φύγει), *κάθηναι* (εἶμαι καθισμένος), *κεῖμαι* (εἶμαι τοποθετημένος, εἶμαι ξαπλωμένος).
3. Τά ρήματα ὅπως καί στά νέα ἑλληνικά ἔχουν δύο φωνές: ἐνεργητική καί μέση, καί τέσσερις διαθέσεις: **ἐνεργητική, μέση, παθητική καί οὐδέτερη.**
- α) Τά ἐνεργητικά ρήματα εἶναι:
- **μεταβατικά** (πού παίρνουν ἀντικείμενο): **κόπτω καί**
 - **ἀμετάβατα**: **γελῶ**
- β) Τά μέσα ρήματα εἶναι:
- **μέσα αὐτοπαθῆ** (ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου πηγαίνει ἄμεσα στό ἴδιο): **λούομαι**
 - **μέσα διάμεσα** (ἡ ἐνέργεια γίνεται διαμέσου ἄλλου): **κείρομαι τήν κόμην** (= κόβω τά μαλλιά μου)
 - **μέσα περιποιητικά** (ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου γίνεται γιά χάρη καί ὠφέλειά του): **ἀγομαί γυναῖκα** (= παίρνω σύζυγο)
 - **μέσα ἀλληλοπαθῆ** (μά ὁμοια ἐνέργεια δύο ἢ περισσότερων ὑποκειμένων πηγαίνει ἀπό τό ἕνα στό ἄλλο): **φιλιούνται** (= ἀγαπιούνται)
 - **μέσα δυναμικά** (ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου γίνεται μέ ἔνταση τῶν δυνάμεών του): **στρατεύομαι** (= ἐκστρατεύω)
- γ) Τά παθητικά ρήματα, τά περισσότερα, εἶναι μέσης φωνῆς. Σχηματίζονται κανονικά ἀπό τά ἐνεργητ. μεταβατικά ρήμ. *λ.χ. οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τούς Πέρσας - οἱ Πέρσας ἐνίκηθησαν ὑπό τῶν Ἑλλήνων.*
- Μερικῶν ἐνεργητικῶν ρημ. ὡς παθητικό χρησιμοποιεῖται ἄλλο ρήμα ἐπίσης ἐνεργητικό:
- ἀποκτείνω (= σκοτώνω) - ἀποθνήσκω (= σκοτώνομαι)
ἐκβάλλω (= ἐξορίζω) - ἐκπίπτω (= ἐξορίζομαι) κτλ.
- δ) Τά οὐδέτερα ρήματα εἶναι ρήματα κυρίως ἐνεργητικά ἀμετάβατα: *ζῶ, εὐδαιμονῶ* (= εὐτυχοῶ) κτλ.

Γ'

1. Νά αναγνωριστούν τά ὑποκείμενα τῶν ρημάτων στίς παρακάτω φράσεις:

- α) *Βουλόμεθα τοῖς τοῦ πατρὸς λόγοις πείθεσθαι.*
- β) *Οὐκ ἐθέλετε κλείειν τὴν θύραν.*
- γ) *Οὐκ ἐθέλεις συγχωρῆσαί μοι.*

2. Ποιά ἀπό τά παρακάτω ρήματα εἶναι μεταβατικά καί ποιά ἀμετάβατα: *πέμπω, κολάζω, ὀρέγομαι, δέομαι, ἐξηγοῦμαι, οὕτως ἔχω, ἐξελαύω, ἀβξομαι, ἀγάλλομαι, ζῶ, οἶομαι.*

3. Νά μετατραποῦν τά παθητικά ρήματα σέ ἐνεργητικά καί τό ἀντίστροφο στίς παρακάτω φράσεις:

- α) *ἌΟί νέοι ἐπαιδεύοντο ὑπὸ τῶν διδασκάλων.*
- β) *Οἱ θεοὶ σφύζουσι τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν.*
- γ) *Οἱ Σπαρτιῆται καθ' ἡμέραν ἐγυμνάζοντο ὑπὸ τῶν γυμναστῶν.*
- δ) *Τῶν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλὰ καὶ παντοδαπαὶ θεραπείαι ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εὐρίσκονται.*
- ε) *Οἱ νόμοι τῆς πόλεως τοὺς κλέπτας κολάζουσι.*

4. Νά αναγνωριστεῖ ἡ διάθεση τῶν ρημάτων στίς φράσεις:

- α) *Οἱ Ἀθηναῖοι πολλὰς καὶ καλὰς οἰκίας οἰκοδομοῦνται.*
- β) *Σόλων τοῖς Ἀθηναίοις νόμους ἔγραψε.*
- γ) *Οἱ στρατιῶται τὰ δῶρα διανέμονται.*
- δ) *Οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς συμμάχοις πλοῖα παρείχοντο.*
- ε) *Οἱ θηρευταὶ πρὸς τὴν ἀμπελον βαίνουσι, ἀλλὰ τὴν ἔλαφον οὐχ εὐρίσκουσι.*
- στ) *Οἰδίπους ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐτιμήθη.*

14. Ἀπάντηση τῶν Ἑλλήνων στὸν ἀπεσταλμένο τοῦ βασιλιᾶ

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Κύρου ὁ Πέρσης βασιλιάς Ἀρταξέρξης καὶ ὁ σατράπης στὴ Μ. Ἀσία Τισσαφέρνης ἐστείλαν στοὺς Μυρσίους μὲ ἀπεσταλμένους διαταγὴ νὰ παραδώσουν τὰ ὄπλα του. Στούς ἀπεσταλμένους ὑπῆρχε καὶ κάποιος Φαλίνος, Ἕλληνας στὴν ὑπηρεσία τῶν Περσῶν. Πρὸς αὐτὸν ἀπάντησε ὁ Θεόπομπος ὁ Ἀθηναῖος, πού μερικοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι εἶναι ψευδὸνυμο τοῦ ἴδιου τοῦ Ξενοφῶντα.

Α' 1. Μετὰ τοῦτον Θεόπομπος Ἀθηναῖος εἶπεν· ὦ Φαλίνε, νῦν, ὡς σὺ ὀράς, ἡμῖν οὐδὲν ἔστιν ἀγαθὸν ἄλλο εἰ μὴ ὄπλα καὶ ἀρετὴ. Ὅπλα μὲν οὖν ἔχοντες οἰόμεθα ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι. Μὴ οὖν οἶου τὰ μόνα ἀγαθὰ ἡμῖν ὄντα ὑμῖν παραδώσειν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχοῦμεθα. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλίνος ἐγέλασε καὶ εἶπεν· ἀλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας, ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάριστα· ἴσθι μέντοι ἀνόητος ὢν, εἰ οἶει τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν περιγενέσθαι ἂν τῆς βασιλέως δυνάμεως.

Ἐν τούτῳ Κλέαρχος ἦκε, καὶ ἠρώτησεν εἰ ἤδη ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλίνος δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν· οὔτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει· σὺ δ' ἡμῖν εἰπὲ τί λέγεις. Ὁ δ' εἶπεν· Ἕλληνας εἶ καὶ ἡμεῖς τοσοῦτοι ὄντες ὅσους σὺ ὀράς· ἐν τοιούτοις δὲ ὄντες πράγμασι συμβουλευόμεθά σοι τί χρῆ ποιεῖν.

(Ξεν. Κ. Ἀναβ. 2, 1, 12-17)

εἰ μὴ	παρὰ μόνο, ἐκτός
χρῆσθαι	ἀπαρ. τοῦ ρ. χρῶμαι = χρησιμοποιῶ
οἶου	προστακτ. ἐνεστ. τοῦ ρ. οἶομαι
μαχοῦμεθα	μέλλοντας τοῦ μάχομαι
ἔοικα	μοιάζω (ν.έ. εἰκόνα)
οὐκ ἀχάριστα	χαριτωμένα, νόστιμα
ἴσθι	προστακτ. τοῦ οἶδα = γνωρίζω
μέντοι	ἀλλά, ὁμως
περιγενέσθαι	ἀπαρ. τοῦ ρ. περιγίγνομαι = ὑπερισχύω, νικῶ
ἀποκεκριμένοι εἶεν	παρακ. εὐκτ. τοῦ ρ. ἀποκρίνομαι
ὑπολαμβάνω	παίρνω τό λόγον
συμβουλευόμεθα + δοτ.	ζητῶ τὴ συμβουλή κάποιου

2. Νά μεταφραστούν οι ἐπόμενες φράσεις:

- α) Οἱ πολέμιοι μετὰ μεγάλου στρατοῦ ἐστράτευσαν εἰς τήνδε τὴν χώραν καὶ ἤδη οὐ πολὺ ἀπειχον αὐτῆς.
 β) Τοσαύτας τὸ πλῆθος πόλεις καὶ τηλικαύτας τὸ μέγεθος δυνάμεις τῷ βαρβάρῳ παραδίδομεν.
 γ) Νικίας οὐτοσί τοὺς οἰκέτας ἔξω τῆς γῆς ἐξέπεμψε.
 δ) Κῦρος μισθὸν τῇ στρατιᾷ ἔδωκε.
 ε) Τὴν στρατιάν αὐτὸς Ξέρξης ἤγεν.
 στ) Οὗτος βούλεται διδάσκειν σε τὴν στρατηγίαν.

Β'

1. Δεικτικές ἀντωνυμίες
2. Ἡ ὀριστική ἢ ἐπαναληπτική ἀντωνυμία
3. Ρήματα μονόπρωτα, δίπρωτα. Ἄμεσο καὶ ἔμμεσο ἀντικείμενο
4. Ποιοὶ ὄροι χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀντικείμενα.

1. Δεικτικὲς ἀντωνυμίες εἶναι οἱ ἀκόλουθες ((ὅλες εἶναι τριγενεῖς καὶ τρικατάληκτες):

οὗτος, αὕτη, τοῦτο

ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο

ὄδε, ἠδε, τὄδε (αὐτός ἐδῶ, ὁ ἐξῆς)

τοιόσδε, τοιάδε, τοιόνδε ἢ τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο(ν) (τέτοιος) το-

σόςδε, τοσήδε, τοσόνδε ἢ τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτο(ν) (τόσος)

τηλικόςδε, τηλικήδε, τηλικόνδε ἢ τηλικοῦτος, τηλικαύτη, τηλικοῦτο(ν)
 (τόσο μεγάλος στήν ἡλικία)

Ἡ ἀντωνυμία οὗτος κλίνεται ὡς ἐξῆς:

Ἄρσενικό		Θηλυκό		Οὐδέτερο	
Ἐνικός	Πληθυντ.	Ἐνικός	Πληθυντ.	Ἐνικός	Πληθυντ.
οὗτος	οὗτοι	αὕτη	αὗται	τοῦτο	ταῦτα
τούτου	τούτων	ταύτης	ταύτων	τούτου	τούτων
τούτῳ	τούτοις	ταύτη	ταύταις	τούτῳ	τούτοις
τούτον	τούτους	ταύτην	ταύτας	τούτο	ταῦτα
(ὦ) οὗτος	—	(ὦ) αὕτη	—	—	—

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- α) Ἡ ἀντωνυμία **ἐκεῖνος...** κλείνεται σάν τρικατάληκτο ἐπίθετο τῆς Β΄ κλίσεως χωρὶς τό τελικό ν στό οὐδέτερο.
- β) Ἡ ἀντωνυμία **ὄδε...** κλείνεται ὅπως τό ἄρθρο, ἐνῶ τό ἐγκλιτικό δεικτικό μόριο **δέ** μένει ἄκλιτο: *ὄδε, τοῦδε, τῶδε, τόνδε, οἶδε, τῶνδε, τοῖσδε, ἤδε, τῆσδε, τόδε, τάδε* κτλ.
- γ) Οἱ ἀντωνυμίες **τοιόςδε..., τοσόσδε..., τηλικόςδε...,** κλίνονται μόνο κατά τό α΄ μέρος τους, ἐνῶ τό ἐγκλιτικό μόριο **δέ** μένει ἄκλιτο:
τοιούδε, τασῶνδε, τηλικῆδε, τηλικῶνδε κτλ.
- δ) Οἱ ἀντωνυμίες **τοιούτος..., τοσοῦτος..., τηλικούτος...,** κλίνονται κατά τό β΄ μέρος τους σάν τήν ἀντωνυμία **οὗτος...,** χωρὶς τό ἀρχικό τ:
τοιούτου, τοιούτον, τοιαύτης, τοιούτων, τοιούτο(ν), τοιαῦτα κτλ.
- ε) Τό οὐδέτερο στίς προηγούμενες ἀντωνυμίες συχνότερα δέν ἔχει τελικό ν: *τοιούτο, τοσοῦτο.*
- στ) Ἐκτός ἀπό τήν κλητική **ὦ οὗτος** καί **ὦ αὐτή** ἄλλος τύπος ἀντωνυμίας στήν κλητική δέν ὑπάρχει.
- ζ) Οἱ δεικτικές ἀντωνυμίες παίρνουν πολλές φορές στό τέλος ἓνα -ι δεικτικό, στό ὁποῖο κατεβαίνει ὁ τόνος μέ ἀποβολή τοῦ προηγούμενου βραχύχρονου φωνήεντος: *αὐτοσί, τουτοῖ τουτι, (τουτο-ι), ταυτί (ταυτα-ι) ὀδί (ὄδε-ι).*
2. Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός, αὐτή, αὐτό** στά ἀρχαῖα ἐλληνικά δέν εἶναι δεικτική ἀλλά:
- α) **ὀριστική,** ὅταν **ὀρίζει,** δηλαδή ξεχωρίζει κάτι ἀπό ἄλλα: *αὐτός Μένων ἐβούλετο* (ὁ ἴδιος ὁ Μ.) ἢ
- β) **ἐπαναληπτική,** μόνο στίς πλάγιες πτώσεις, ὅταν χρησιμεύει γιά νά **ἐπαναλάβει** κάτι γιά τό ὁποῖο ἔγινε λόγος πρωτύτερα: *Ξενοφῶν ἰδῶν αὐτόν...*
Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός** μέ ἄρθρο σημαίνει ὁ **ἴδιος:** (*ὁ αὐτός = ὁ ἴδιος*), *ῶκουν τήν αὐτήν χώραν = κατοικοῦσαν τήν ἴδια χώρα).*

3. Ἀπό τὰ μεταβατικά ρήματα:
- α) ἄλλα παίρνουν μόνο ἓνα ἀντικείμενο καί λέγονται **μονόπτωτα**:
ἔχω ὄπλα, εἰσικας φιλοσόφῳ καί
- β) ἄλλα παίρνουν δύο ἀντικείμενα καί λέγονται **δίπτωτα**: *παρ-
 δώσομεν ὑμῖν τὰ ἀγαθὰ, διδάσκουσι τοὺς παῖδας γράμματα.*
- Τό ἀντικείμενο μπαίνει πάντοτε μόνο στίς πλάγιες πτώσεις.
 Τά ἀντικείμενα ἑνός δίπτωτου ρήματος λέγονται τό ἓνα **ἄμεσο** καί
 τό ἄλλο **ἔμμεσο**. Ἄμεσο εἶναι αὐτό πού βρίσκεται σέ αἰτιατική.
 Ὅταν καί τὰ δύο εἶναι σέ αἰτιατική ἄμεσο εἶναι αὐτό πού δεῖχνει
 πρόσωπο. Ὅταν τό ἓνα εἶναι σέ γενική καί τό ἄλλο σέ δοτική,
 ἄμεσο εἶναι τό ἀντικείμενο πού βρίσκεται σέ γενική.
4. Ὡς ἀντικείμενο ἐκτός ἀπό τίς πλάγιες πτώσεις τῶν ὀνομάτων, οὐ-
 σιαστικῶν καί ἐπιθέτων, ἀντωνυμιῶν ἢ μετοχῶν μπορεῖ νά λαμ-
 βάνεται καί ἀπαρέμφατο ἢ ὀλόκληρη πρόταση: *οὗτος βούλεται
 μένειν, ἔλεγον ὅτι Κύρος τέθνηκεν.*

Γ

1. Νά βρεθοῦν τὰ ἀντικείμενα τῶν παρακάτω ρημάτων καί νά συγκρίνετε
 τή σύνταξή τους μέ τήν ἀντίστοιχη σύνταξη στά ν.έ.:
- α) *Οἱ γεωργοὶ τοὺς ἀγροὺς θεραπεύουσι.*
- β) *Μὴ με κρύψῃς τοῦτο, ὅπερ μέλλω παθεῖν.*
- γ) *Τῆς αὐτῆς γνώμης εἰμί.*
- δ) *Πολλὰ ἀγαθὰ οἱ θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις.*
- ε) *Τῇ ἀχαριστίᾳ ἐπετα ἡ ἀναισχυντία.*
- στ) *Τὰ ἔργα οὐ συμφωνεῖ τοῖς λόγοις.*
- ζ) *Ἡ μωρία κακὰ τοῖς ἀνθρώποις φέρει.*
2. Νά βρεθοῦν τὰ ὑποκείμενα καί ἀντικείμενα τῶν παρακάτω ρημάτων:
- α) *Μετὰ τοῦτον Θεόπομπος Ἀθηναῖος εἶπεν ὃ Φαλίην, νῦν, ὡς σύ
 ὄρᾳς, ἡμῖν οὐδὲν ἐστιν ἀγαθόν.*
- β) *Οἶε τὰ μόνα ἀγαθὰ, ἃ ἡμῖν ἐστι, ὑμῖν παραδώσειν;*
- γ) *Συμβούλευσον ὑμῖν ὅ,τι σύ νομίζεις κάλλιστον καί ἀριστον εἶναι.*
- δ) *Φεύγετε τοὺς κολακεύοντας.*
- ε) *Ἐμοὶ οὐδὲν παρέχεις.*
3. Νά κρίνετε τήν ἀπάντησι τοῦ Φαλίνου σέ σχέση μέ ὅσα εἶπε ὁ Θεό-
 πομπος.

15. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ Α΄ (ΚΕΦ. 1-14)

A΄ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

1. Α΄ και Β΄ κλίση ουσιαστικῶν

Α΄ ΚΛΙΣΗ					
(ὁ ταμίᾱς)	(ὁ στρατιώτης ὁ Ἄτρεΐδης)	(ἡ χώρα) (ἡ γλῶσσα)	(ἡ νίκη)		
-ας	-ου	-ης	-α	-η	-αι
-α	-ου	-ης	-ας ης	-ης	-ῶν
-αν	-ην	-α η	-η	-η	-αις
-α	-α(-η)	-αν	-ην	-ην	-ας
		-α	-η	-η	-αι

Β΄ ΚΛΙΣΗ					
(ὁ μῦθος)	(ἡ νῆσος)	(τό δέντρον)			
-ος	-ου	-ον	-οι	-ων	-α
	-ω			-οις	
	-ον		-ους		-α
-ε		-ον	-οι		-α

2. Ἐπίθετα δευτερόκλιτα

ὁ καλός	ὁ δίκαιος	ὁ πονηρός	ὁ, ἡ ἔνδοξος
ἡ καλή	ἡ δικαία	ἡ πονηρά	τό ἔνδοξον
τό καλόν	τό δίκαιον	τό πονηρόν	

3. Βαρύτονα ρήματα – Τό βοηθητικό ρήμα εἰμί

ΟΡΙΣΤΙΚΗ		ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ		ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ		ΜΕΤΟΧΗ
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ		ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ
ἐνεργητ.	μέση φων.	ἐνεργητ.	μέση φων.	ἐνεργητ.	μέση φων.	μέση φων.
λύ-ω	λύ-ομαι	ἔ-λυ-ον	ἔ-λυ-όμην	λύ-ειν	λύ-εσθαι	λυ-όμενος
-εις	-η(-ει)	-ες	-ου			-ομένη
-ει	-εται	-ε	-ετο			-όμενον
-ομεν	-όμεθα	-ομεν	-όμεθα			
-ετε	-εσθε	-ετε	-εσθε			
-ουσι	-ονται	-ον	-οντο			
εἰμί...		ἦν (ἦ) ...		εἶναι		

4. Ἀντωνυμίες: **ἀναφορικές** (ὅς, ἥ, ὅ, -οῖος, οἶα, οἶον κτλ.)
προσωπικές (ἐγώ-ἡμεῖς, σύ-ὑμεῖς κτλ.)
δεικτικές (οὗτος, αὕτη, τοῦτο- ὅδε, ἦδε, τόδε κτλ.)
ὀριστική ἢ ἐπαναληπτική (αὐτός, αὐτή, αὐτό)

Β' ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

1. Σύνδεση προτάσεων: **παρατακτική** (καί, ἀλλά, ἤ, οὐν, γάρ κτλ.)
ὑποτακτική (ὅτι, ἐπί, ἵνα, εἰ, ὥστε, ὅς κτλ.)
2. Ἀτικὴ σύνταξι: *τὰ παιδιά παίζει*
3. Ρήματα **μονόπτωτα**: *θεραπεύω τι, δίπτωτα, λέγω τινί τι.*

4. ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Εἰδικό: ὅτι

τελικό: νά

Ταυτοπροσωπία: ὑποκ. ἀπαρ. σέ ὄνομαστ. *βούλομαι ἐγώ λέγειν*

ἑτεροπροσωπία: ὑποκ. ἀπαρ. σέ **αἰτιατική:** *κελεύω σε λέγειν*

5. **Προσδιορισμοί:** ὀνοματικοί: οὐσιαστικά, ἐπίθετα
ἐπίρρηματικοί: ἐπίρρημα,
ἐμπρόθετα, πλάγιες πτώσεις.

Γ' ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Νά μεταφραστεῖ τό κείμενο:
 "Ὅτε εἰπέ τις τῷ Λεωτυχίδᾳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ὅτι οἱ τοῦ Δημαφάτου υἱοὶ κακὸν περὶ αὐτοῦ λέγουσι, ὁ Λεωτυχίδας «μὰ τοὺς θεοὺς» ἔφη «οὐ θαυμάζω, οὐδεὶς γάρ αὐτῶν δύναται καλῶς λέγειν».
2. Νά μεταφραστοῦν οἱ φράσεις, νά ὀνομαστοῦν οἱ προτάσεις κατὰ τὰ εἶδη τους καὶ νά βρεθοῦν τὰ ὑποκείμενα τῶν ρημάτων καὶ ἀπαρεμφάτων:
- α) *Οἱ Ἕλληνας τοὺς ξένους βαρβάρους ὀνόμαζον.*
- β) *Οἱ θεοὶ οὐκ εἰσιν ἡμῖν σύμμαχοι, εἰ τὰς σπονδὰς παρὰ τοὺς ὄρκους λύομεν.*
- γ) *Οὐκ οἶμαι τοὺς συμμάχους οὕτω πράττοντας φίλους ἡμῖν εἶναι.*
- δ) *Λέγουσι τὴν ἀρετὴν συνεῖναι τοῖς ἀγαθοῖς ἀνθρώποις, εἶναι δὲ βεβαίαν σύμμαχον τῶν ἐν πολέμῳ ἔργων.*
- ε) *Τί οὖν ταῦτά ἐστιν;*

- στ) *Βουλόμεθα σὺν τοῖς θεοῖς οἰκαδε πορεύεσθαι.*
3. Νά βρεθοῦν τὰ ἀντίθετα τῶν λέξεων στὴν ἀρχαία ἐλληνική.
(Οἱ λέξεις δίνονται στὴ νέα ἐλληνική):
λίγο, τοὺς φίλους, κρυφὸ, ἀγνοῶ, εἶναι ἀδύνατο, ἄσχημη, χαίρομαι, ἀπὸ ἐδῶ, ἀποτρέπουν, λυποῦνται, ἡ ἦτα.
4. Νά προστεθεῖ ὁ κατάλληλος τύπος τῆς προσωπικῆς ἢ δεικτικῆς ἀνω-
νυμίας:
- α) *Μετὰ ... Ξενοφῶν εἶπε: ὡς καὶ ... γινώσκετε, ... οὐδὲν ἄλλο ἐστίν... εἰ μὴ ὄπια καὶ ἀρετή. Εἰ ... μὴ ἔχομεν, οἴομεθα οὐδὲν ἔτι... εἶναι.*
- β) *... δὲ ἀξιώ ... προθυμοτάτους εἶναι εἰς τὸν πόλεμον· πολλὰ ... γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων πάσχετε.*
- γ) *... Ἕλληνας εἰ ... δὲ βάρβαροι.*
- δ) *Ἐπεὶ δὲ ... ἀπέκτειναν, πολλὰ καὶ δεινὰ μετὰ... ἐγένετο, ὡσπερ πάντες ... ἐπίστασθε.*
5. Μὲ τὰ ἀρχικά τῶν ἐπόμενων λέξεων μεταφρασμένων στὴν ἀρχαία ἐλ-
ληνική σηματοῦται τὸ ρῆμα ἐπίσταμαι τοῦ σημαίνει γνωρίζω καλὰ:
ἄν, στέλνω, θυσίαι, βιαστικά, τέτοιος, πάντα, θυμάμαι, σκοτώνω, ἱατρός.

16. Ἡ Πάραλος ἀναγγέλλει τή συμφορά

Μετά τή μεγάλη καταστροφή τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου στούς Αἰγός ποταμούς, πού σήμαινε καί τό τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀπό τά ἐλάχιστα ἀθηναϊκά πλοῖα πού διασώθηκαν ἦταν καί τό ἱερό πλοῖο τῶν Ἀθηνῶν, ἡ Πάραλος, πού ἔφερε στούς Ἀθηναίους τήν εἶδηση τῆς φοβερῆς τούς συμφορᾶς.

Α' 1. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ συμφορά, καί οἰμωγή ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτούς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας κρατήσαντες πολιορκία καὶ Ἰστιαίας καὶ Σκιωναίους καὶ Τροφωναίους καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. Τῇ δ' ὑστεραία ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ἣ ἔδοξε τοὺς τε λιμένας ἀποχῶσαι πλὴν ἑνὸς καὶ τὰ τεῖχη εὐτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τὰλλα πάντα ὡς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. Καὶ οὗτοι μὲν περὶ ταῦτα ἦσαν.
(Ξεν. Ἑλλην. 2,2, 3-4)

ἡ οἰμωγή	ὁ θοῆνος
διήκω	φτάνω ἀπὸ τό ἕνα μέρος στοῦ ἄλλο
παραγγέλλω	ἀναγγέλλω
τοὺς ἀπολωλότας	αὐτοὺς πού χάθηκαν (μετ. τοῦ ρ. ἀπόλλυμαι βλ. Κεφ. 10)
πείσεσθαι	ἀπαρ. μέλλ. τοῦ ρ. πάσχω (βλ. Κεφ. 13)
κρατῶ	νικῶ
τῇ ὑστεραία	τὴν ἐπόμενη μέρα
ἐκκλησίαν ποιῶ	συγζεντρῶνω τό λαό
ἔδοξε	ἀόρ. τοῦ ρ. δοκεῖ = φαίνεται, ἀποφασίζεται
ἀποχῶσαι	ἀπαρ. τοῦ ρ. ἀποχώννυμι κλείνω μέ ἐπιχομάτωση
εὐτρεπίζω	ἐπισκευάζω
ἡ φυλακή	ἡ φρουρά
ἐφιστάναι	ἀπαρ. τοῦ ρ. ἐφίστημι: τοποθετῶ ἐπάνω, ἐγκαθιστῶ
τὰλλα	τά ἄλλα
ὡς εἰς πολιορκίαν	σάν γιά πολιορκία

2. **Νά μεταφραστούν οί ἐπόμενες φράσεις:**

- α) Σωκράτης συνῆν ἀσμένως τοῖς ταπεινοῖς πολίταις, καί τοῖς χαλκεῦσι καί τοῖς κροαμεῦσι.
 β) Λέγουσι τήν τῶν χρημάτων μὲν κτήσιν ὀφείδιαν εἶναι, χαλεπήν δὲ τήν χροῖσιν.
 γ) Ξενοφῶν τοὺς ἰππέας ἀναλαβὼν ἔσπευδε βοηθεῖν.
 δ) Κῦρος ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἄρταγέροσιν.
 ε) Ἐπορεύοντο εἰς Κοτύωρα, πόλιν Ἑλληνίδα.
 στ) Οἱ ἐν Ἰταλία Ἕλληνες καί οἱ γείτονες αὐτῶν, οἱ Σικελιώται, πολλὰ δῶρα καί ἀργύριον τῷ Ἄρϊονι προσέφερον.
 ζ) Ἄπασα ἡ πόλις ἐτοίμη ἦν πρὸς πόλεμον.

ῥάδιος = εὐκόλος

χαλεπός = δύσκολος

Β'

1. Γ'κλίση οὐσιαστικῶν. Φωνηεντόληκτα, ἔρρινόληκτα, ὑγρόληκτα
 2. Ὀνοματικοὶ προσδιορισμοί. Ἐπιθετικοί, κατηγορηματικοί

1. Ἡ τρίτη κλίση (ὅπως καί ἡ δεύτερη) περιλαμβάνει ὀνόματα καί τῶν τριῶν γενῶν.

Οἱ καταλήξεις τῆς Γ'κλίσεως

Ἐνικός		Πληθυντικός	
Ἄρσεν. καί Θηλ.	Οὐδέτ.	Ἄρσεν. καί Θηλ.	Οὐδέτ.
-ς ἢ -	-	-ες	-α
-ος (ἢ -ως)	-ος (ἢ -ως)	-ων	-ων
-ι	-ι	-σι	-σι
-α ἢ -ν	-	-ας ἢ -ς	-α
-ς ἢ -	-	-ες	-α

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- α) Τά τριτόκλιτα ὀνόματα λέγονται **περιττοσύλλαβα**, γιατί

έχουν στίς άλλες πτώσεις μιά συλλαβή περισσότερη από τήν ονομαστική του ένικου.

- β) Τό θέμα τῶν τριτοκλίτων βοίσκεται από τή γενική ένικου, αφού αφαιρεθεῖ ἡ κατάληξη **-ος**.
- γ) Τά τριτοκλίτα, σύμφωνα μέ τό χαρακτηῖρα του θέματος, διαοοῦνται σέ **φωνηεντόληκτα** (ἡ πόλις, τῆς πόλεως) καί σέ **συμφωνόληκτα** (ἡ Ἕλλην, ἡ Ἕλληνος). Τά συμφωνόληκτα που έχουν χαρακτηῖρα **άφωνο** (κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ) λέγονται **άφωνόληκτα** (γέρον, γέροντος) καί ὅσα έχουν χαρακτηῖρα **ἡμίφωνο** (ν, λ, ρ, σ) λέγονται **ἡμιφωνόληκτα** (σωτήρ, σωτήρος).

Παρατηρήσεις στά φωνηεντόληκτα

- α) Ὅλα τά φωνηεντόληκτα τριτοκλίτα στήν αιτιατική του ένικου έχουν κατάληξη **-ν**, ἐκτός από ὅσα κλίνονται κατά τό ἦρωσ (ἦρωος) καί βασιλεύς (βασιλέως) που έχουν κατάληξη **-α** (τήν πόλιν ἀλλά τόν ἦρωα).
- β) Σχηματίζουν τήν ένική κλητική χωρίς κατάληξη, ἐκτός από ὅσα κλίνονται κατά τό ἦρωσ (ἦρωος): **ὦ πόλι, ὦ ἦρωσ**.
- γ) Τά τριτοκλίτα σέ **-ις** (**-εως**) καί **-ευς** (**-έως**) στή γενική του ένικου έχουν κατάληξη **-ως** καί ὄχι **-ος** (ὅπως τά περισσότερα τριτοκλίτα): *του ἦρωος, τῆς πόλεως*.
- δ) Τά τριτοκλίτα φωνηεντόληκτα σέ **-ως** (**-ωος**) καί **-εύς** (**-έως**) στήν αιτιατική του πληθυντικού έχουν κατάληξη **-ας** (καί ὄχι **-ες** ἢ **-εις**, ὅπως στά νέα ἑλληνικά): *τούς ἦρω-ας, τούς ἰπέ-ας* (ν. ἔ. τούς ἦρωες, τούς ἰπτεῖς).
- ε) Τά τριτοκλίτα σέ **-ις** ἢ **-υς** (**-εως**) έχουν δύο θέματα: **πόλι-ς, πόλε-ως, πέλεκυ-ς, πελέκε-ως**.

Τά ὀνόματα **ἡ γραῦς, ὁ βοῦς** καί τό οὐδέτερο **τό ἄστν** εἶναι **μοναδικά** (τό ἄστν, του ἄστεως, τῷ ἄσται, τά ἄστη, τῶν ἄστεων, τοῖς ἄσται).

Τά **ἡμιφωνόληκτα** εἶναι:

- α) **ἔρρινόληκτα**, μέ χαρακτηῖρα **ν**: ὁ Ἕλλην, του Ἕλληνος.
- β) **ύγρόληκτα**, μέ χαρακτηῖρα **ρ**: ὁ σωτήρ, του σωτήρος.

γ) **σιγμόληκτα**, μέ χαρακτηρα σ: ὁ Σωκράτης, τοῦ Σωκράτους (θ. Σωκρατεσ-), τό τεῖχος, τοῦ τείχους (θ. τείχεσ-).

Παρατηρήσεις στά ἔρρινόληκτα καί ὑγρόληκτα

- α) Μερικά εἶναι **διπλόθεμα**: ὁ λιμήν (τοῦ λιμένος), ὁ ρήτωρ (τοῦ ρήτορος).
- β) Τήν κλητική τοῦ ἐνικοῦ τή σχηματίζουν **ὅμοια μέ τήν ὀνομαστική ἐνικοῦ**: ὦ λιμήν. Ἐξαίρουνται τά διπλόθεμα βαρούτονα σέ -ων καί -ωρ: ὁ γείτων, τοῦ γείτονος, ὦ γείτων - ὁ ρήτωρ, τοῦ ρήτορος, ὦ ρήτωρ.
- γ) **Μοναδικό ὑγρόληκτο** μέ χαρακτηρα λ εἶναι τό ὄνομα ὁ ἄλς, τοῦ ἁλός κτλ. (ὁ ἄλς = τό ἁλάτι, ἡ ἄλς = ἡ θάλασσα).
2. **Οἱ ὀνομαστικοί προσδιορισμοί** εἶναι, ὅπως καί στά νέα ἑλληνικά, ὀμοιόπτωτοι καί ἑτερόπτωτοι. Οἱ ὀμοιόπτωτοι προσδιορισμοί εἶναι ὁ ἐπιθετικός, ὁ κατηγορηματικός, ἡ παράθεση καί ἡ ἐπεξήγηση.
- α) Ὁ ἐπιθετικός προσδιορισμός μαζί μέ τό ὄνομα πού προσδιορίζει ἀποτελεῖ μιά ἔννοια, δίνοντας στό προσδιοριζόμενο μιά μόνιμη ιδιότητα, καί ἔχει συνήθως ἄρθρο: ἡ μεγάλη πόλις, τά μακρά τεῖχη.
Ὡς ἐπιθετικοί προσδιορισμοί ἐκτός ἀπό τά ἐπίθετα λαμβάνονται ἐπίσης: οὐσιαστικά πού δηλώνουν ἡλικία, ἐπάγγελμα, ἐθνικότητα κ.τ.ὄ (γέρων ἀνήρ), τά γεωγραφικά κύρια ὀνόματα (τό Πήλιον ὄρος) καί γενική πτώση οὐσιαστικοῦ ἢ ἐπίρρημα ἢ ἐμπρόθετο μέ ἄρθρο (ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος, οἱ Ἀθήνησι δικασταί, αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις).
- β) Ὁ κατηγορηματικός προσδιορισμός ἀποδίδει στό ὄνομα πού προσδιορίζει μιά παροδική ιδιότητα.
Ὡς κατηγορηματικοί προσδιορισμοί λαμβάνονται συχνά τά ἐπίθετα ἄκρος, μέσος, ἔσχατος, ἅπας, πᾶς, ὄλος, ὀνος καί οἱ ἀντωνυμίες αὐτός καί ἕκαστος: τοῦς λιμένας πάντας.
Ὁ κατηγορηματικός προσδιορισμός δέν ἔχει ἄρθρο (πβ. τέμνει τῷ ὄξει πελέκει: ἐπιθετικός προσδιορισμός, τέμνει τῷ πελέκει ὄξει: κατηγορηματικός προσδιορισμός).

1. Νά σχηματιστούν οι πλάγιες πτώσεις στον ένικό και πληθυντικό άριθμό τών ονομάτων: *ίππεύς, πρύτανις, ίχθύς, ήρως, άστν, χιτών, λίμνη, ρήτωρ.*
2. Νά συμπληρωθούν οι φράσεις μέ τίς κατάλληλες λέξεις πού υπάρχουν στην παρένθεση:
 - α) *Πάντες θαυμάζουσι τούς παρ' Όμήρω ... , Άγαμέμνονα και ... και τόν τοῦ ... υἱόν ...* (Όδυσσεύς, Πηλεύς, Άχιλλεύς, ήρως)
 - β) *Πέντε ... έχουσιν άνθρωποι, άφην, ... άκοήν, ... και ...* (όρασις, γεῦσις, αἴσθησις, ὄσφρησις)
 - γ) *Γεωργός ... εὐρών πρὸς τούς ... έρχεται και τήν ... τοῦ ... λέγει αὐτοῖς.* (γείτων, πέλεκυς, πέλεκυς, κτήσιν)
3. Οι λέξεις τῆς α' στήλης νά συνδυαστούν μέ τίς λέξεις τῆς β' στήλης, άφού τεθούν οι τελευταίες στον κατάλληλο τύπο:

<i>άλιεύετε</i>	<i>Έλλην</i>
<i>δεινού</i>	<i>άστν</i>
<i>ένδόξων</i>	<i>ήρως</i>
<i>λευκῆς</i>	<i>ίχθύς</i>
<i>κλεινόν (= ένδοξο)</i>	<i>ρήτωρ</i>
<i>νέμομεν (= βόσκουμε)</i>	<i>χιών</i>
<i>παῖδες</i>	<i>βοῦς</i>
4. Νά τεθούν επιθετικοί προσδιορισμοί στά οὐσιαστικά: *πόλεσιν, πράγματα, θεών, λόγους, έπιθυμιών, τείχεσι.*
5. Νά βρείτε επιθετικούς προσδιορισμούς πού δηλώνουν ήλικία, έπάγγελμα έθνικότητα, γεωγραφικούς ὄρους στά άκόλουθα οὐσιαστικά: *άνδρες, γυνή, άνθρωποι, λίμνη, ὄρος, ποταμός, πεδίον, κόλπος.*
6. Νά τοποθετήσετε τίς λέξεις στην κανονική τους σειρά στον κατάλληλο τύπο σχηματίζοντας προτάσεις πού νά περιέχουν επιθετικό προσδιορισμό:
 - α) *τοῦ βασιλέως, λαμπρός, ὁ θρόνος, έστί*
 - β) *οἱ δικασταί, Σωκράτης, έδίκασαν, Άθήνησι*
 - γ) *τῶν νοσημάτων, εισί, περί τό σώμα, θεραπεῖται*
 - δ) *ύπέρ τῆς σωτηρίας, έκινδυνεύσαμεν, κοινής*
7. Νά τεθούν στην κανονική σειρά οι λέξεις, νά βρεφθει και νά δικαιολογηθει ὁ κατηγορηματικός προσδιορισμός:
 - α) *φαιδρῶ, Άγησίλαος, τῶ, έκέλευε, προσώπω*
 - β) *μέσῳ, αἰθέρι, ήν, λαμπρός, έν, ήλιος*
 - γ) *λέγω, ύμῖν, πᾶσαν, άλήθειαν, τήν*
 - δ) *έβούλετο, πορεύεσθαι, αὐτός, Μένων.*

17. Οἱ Ἕλληνες ἀντικρίζουν τῇ θάλασσα

Οἱ Μύριοι συνεχίζοντας στήν Ἀσία τήν πορεία τῆς ἐπιστροφῆς πρός τήν Ἑλλάδα ὕστερα ἀπό τίς περιπέτειές τους στίς χώρες τῶν Ταόχων, Χαλύβων καί Σκυθηῶν φτάνουν σ' ἓνα βουνό καί ἀπό κεῖ ἀντικρίζουν τῇ θάλασσα.

A' 1. Καί ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· ὄνομα δὲ τῷ ὄρει ἦν Θήχης. Ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο. Ἀκούσαντες δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, ᾤθησαν ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους. Ἐπειδὴ δ' ἡ βοή πλείων τε ἐγίνετο καὶ ἐγγύτερον καὶ οἱ αἰεὶ ἐπιόντες ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς αἰεὶ βοῶντας καὶ πολλῶ μείζων ἐγίνετο ἡ βοή, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίνοντο, ἐδόκει δὴ μείζόν τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι, καὶ ἀναβάς ἐφ' ἵππον καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀναλαβὼν παρεβοήθει· καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι βοῶντων τῶν στρατιωτῶν θάλαττα, θάλαττα καὶ παρεγγυόντων. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιέβαλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγούς δακρύνοντες.

(Ξενοφ. Κ. Ἀνάβ. 4, 7, 21-24)

ἐπει
γίνομαι ἐπὶ τοῦ ὄρους
ᾤθησαν
πλείων, πλείους ἢ πλείονες
ἐπιόντες
θέω δρόμῳ
μείζων
ὅσῳ δὴ
παραβοηθῶ
τάχα δὴ
παραγγυῶ
τὸ ἄκρον
ἐνταῦθα

ὄταν
φτάνω στήν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ
ἀόρ. τοῦ ρ. οἶμαι (βλ. Κεφ. 9)
περισσότερη, περισσότεροι
μετ. τοῦ ρ. ἐπέρχομαι = πλησιάζω
προχωρῶ τρέχοντας
μεγαλύτερη, περισσότερη
ὅσο βέβαια
τρέχω νά βοηθήσω
ἀμέσως λοιπὸν
μεταβιβάζω διαταγὴ ἢ εἶδηση
κορυφὴ (τοῦ βουνοῦ)
ἐκεῖ, τότε

2. **Νά μεταφραστούν οι έπόμενες φράσεις:**

- α) Οί γύπες και οί ιέρακες τούς μικρούς όρνιθας άρπάζουσι.
- β) Οί Ἀθηναίοι πρέσβεις παρ' Ἐγιν έπεμπον.
- γ) Αί πονηραί έλπίδες κακοί σύμβουλοι εισιν.
- δ) Κῦρος κατατηδήσας άπό τοῦ άρματος έλαβε τόν θώρακα.
- ε) Συντρίβει τήν κεφαλήν αὐτοῦ λίθος.
- στ) Ἀγνοία πολλάκις οί άνθρωποι άμαρτάνουσι.
- ζ) Καλλικρατίδας ήχθετο τή άναβολή και οὐκ ήθελε τούς Ἑλληνας κόλακας τών βαρβάρων εἶναι.

- Β'**
- 1. Γ' κλίση, συμφωνόληκτα-άφωνόληκτα
 - 2. Ἀποβολή συμφώνων (ληκτικά σύμφωνα)
 - 3. Ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί
Ἡ δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός
1. Τά άφωνόληκτα τριτόκλιτα μέ βάση τό χαρακτηήρα τους εἶναι **οὐ-
ρανικόληκτα** (ό φύλαξ, τοῦ φύλακος), **χειλικόληκτα** (ό Ἄραψ, τοῦ
Ἄραβος) και **όδοντικόληκτα** (ό τάπησ, τοῦ τάπητος).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- α) Μερικά εἶναι **διπλόθεμα**: ό γέρον, τοῦ γέροντ-ος.
- β) Τά άφωνόληκτα στήν αιτιατική τοῦ ένικοῦ λήγουν σέ **-α**: *τόν φύλακα, τήν Ἑλληνίδα* (έκτός άπό τά όδοντικόληκτα βαρύ-
τονα σέ **-ις**: *τόν όρνιν και όχι τόν όρνιθα*).
- γ) Ἐχουν στόν ένικό τήν κλητική όμοια μέ τήν όνομαστική: *ὦ πατρίς, ὦ Ἄραψ*. Ἐξαιροῦνται: τά βαρύτονα όδοντικόληκτα σέ **-ις** ή **-ας**, σέ **-ων** διπλόθεμα, τό όνομα **ό παῖς** κτλ. *ὦ όρνι, ὦ έλέφαν, ὦ γέρον, ὦ παῖ*.
- δ) Τά οὐδέτερα σέ **-α(-ατος)** κλίνονται όπως στά νέα έλληνικά τά οὐδέτερα σέ **-μα**: όνομα, όνόματος, όνομάτων. Στήν όνομαστική τοῦ ένικοῦ (και βέβαια και αιτιατ., κλητ.) δέν έχουν κατάληξη: *τό σῶμα*.

2. Από τα σύμφωνα, στο τέλος των λέξεων της αρχαίας ελληνικής μπορούν να βρισκονται μόνο τα : **ν, ρ, ζ** (συντά με τη μορφή ξ: κς ή ψ: τς). Κάθε άλλο σύμφωνο, όταν βρεθεί στο τέλος μιās λέξεως της αρχαίας ελληνικής, αποβάλλεται:

τό **σῶμα** (τοῦ σώματος, ἄρα θέμα: **σῶματ-**, αποβάλλεται τό τ).

τό **γάλα** (τοῦ γάλακτος, ἄρα θέμα: **γάλακτ-**, αποβάλλονται καί τὰ δύο: κ καί τ).

3. **Οἱ ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί** προσδιορίζουν τό ρῆμα κυρίως καί δηλώνουν τίς διάφορες ἐπιρρηματικές σχέσεις. Δηλαδή δηλώνουν:

τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό, ὄργανο (μέσο), συνοδεία, αἰτία, ἀναφορά (τό κατά τι).

Οἱ ἐπιρρηματικοί προσδιορισμοί ἐκφέρονται:

α) **μέ ἐπίρρημα**, τοπικό, χρονικό, τροπικό: *εἶποντο ὀπισθεν*.

β) **μέ πλάγια πτώση** ὀνόματος: *ἀφικνοῦνται τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ*.

γ) **μέ ἐμπρόθετο**: *ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος*.

δ) **μέ ρηματική ἐκφραση** (ἐπιρρηματική πρόταση ἢ ἐπιρρηματική μετοχή): *ἐπεὶ ἀφίκοντο περιέβαλλον ἀλλήλους* (= ὅταν ἔφτασαν...), *ἀναβάς ἐφ' ἵππου παρεβόηθει* (= ἀφοῦ ἀνέβηκε...).

Ἡ δοτική ὡς ἐπιρρηματικός προσδιορισμός δηλώνει:

τόπο (*ἐνίκησε Νεμέα*: στή Νεμέα), **χρόνο** (*ἀφικνοῦνται τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ*), **ὄργανο** (*τοῖς ὀφθαλμοῖς ὄρωμεν*), **συνοδεία** (*κατέπλευσεν εἰς Πάρον ναυσίν εἴκοσι*), **τρόπο** (*ἔθειον δρόμῳ*), **αἰτία** (*λιμῶ ἀπέθανον*), **ποσό** (*πολλῶ μείζων ἐγένετο ἡ βοή*).

Γ

1. Νά μποῦν σέ γενική καί δοτική τοῦ ἐνιζοῦ καί πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τὰ οὐσιαστικά μέ τοὺς προσδιορισμούς τους:
γέρον ἄνθρωπος, ἰσχυρά φλόξ, λαμπρός ἀνδριάς, δρεπανηφόρον ἄρμα.
2. Νά συνδυαστοῦν οἱ παρακάτω λέξεις κατὰ ζεύγη καί νά μποῦν στήν κατάλληλη πτώση μέ βάση τή δεύτερη στήλη:

<i>ἄρχων</i>	<i>πολλοῖς</i>
<i>τάπης</i>	<i>πλουσίους</i>
<i>ἐλπίς</i>	<i>ματαίαν</i>
<i>Ἄρτεμις</i>	<i>λευκοί</i>
<i>χρῆμα</i>	<i>θεᾶς</i>
<i>χάρις</i>	<i>μεγάλην</i>
<i>παιάν</i>	<i>νικητήριους</i>
<i>χιτών</i>	<i>δωρικοῦς</i>

3. Νά συμπληρωθούν οι φράσεις με τις κατάλληλες λέξεις που υπάρχουν στην παρένθεση, αφού τεθούν στον κατάλληλο τύπο:
- α) *Τὴν γυμναστικὴν οἰόμεθα καὶ*
 (εἰμί, σῶμα, ἄσκησις, πνεῦμα)
- β) *Ἐκόσμησε τὸ καὶ*
 (δοτ. ὄργαν.: ἐλέφας, ἀνδριὰς, λέων, ἀντιζείμ., οἴκημα)
- γ) *Οἱ ... τοῖς ... τὰ ζῶα ἀρπάζουσιν.* (ὄνυξ, γύψ)
- δ) *Τῶν ... οἱ ... ἰσχυροὶ εἰσιν.* (ὄνυξ, λέων)

4. Νά συνδυαστοῦν οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδ.ορισμοὶ τῆς πρώτης στήλης με τὰ ῥήματα τῆς δεύτερης:

<i>κύκλω</i>	<i>ἀπέθανον</i>
<i>τῇ ἰστεραίᾳ (= τὴν ἐπομένη)</i>	<i>τόν ποταμόν διαβαίνουσι</i>
<i>τῇ βακτηρίᾳ</i>	<i>κρούω τὴν θύραν</i>
<i>λιμῶ</i>	<i>προσηύχοντο</i>
<i>σιωπῇ</i>	<i>περικλείουσι</i>
<i>ῥαδίως</i>	<i>κρίνουσι τὰ πάντα</i>
<i>τῷ ἀριθμῶ</i>	<i>διαφέρομεν τῶν Σπαρτιατῶν</i>
<i>τῇ σοφίᾳ</i>	<i>πορεύονται εἰς Σινώπην</i>

18. Ὁ Κύρος πρὶν ἀπὸ τὴν τελευταία του μάχη

Τὸ ἀπόσπασμα ἀναφέρεται στὶς τελευταῖες στιγμὲς πρὶν ἀπὸ τὴ μάχη στὰ Κούναξα, ὅπου ὁ Κύρος καὶ οἱ Μῦριοι θά πολεμήσουν ἐναντίον τοῦ βασιλιά Ἀρταξέρξη. Ὑστερα ἀπὸ λίγο οἱ Ἕλληνες θά νικήσουν τὸ βασιλιά ἀλλὰ θά σκοτωθεῖ ὁ Κύρος.

Α' 1. Ἀκούων δὲ ὁ Κλέαρχος Κύρου ἔξω ὄντα τοῦ εὐωνύμου βασιλέα-τοσοῦτον γὰρ πλήθει περιῶν βασιλεύς, ὥστε μέσον τῶν ἑαυτοῦ ἔχων τοῦ Κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν – ἀλλ' ὁμοῦς ὁ Κλέαρχος οὐκ ἠθέλεν ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρασ, φοβούμενος μὴ κυκλωθεῖ ἑκατέρωθεν. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ὁ Κύρος παρελαύνων οὐ πάνυ πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι ἀπέβλεπεν εἰς τε τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς φίλους. Ἴδων δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὑπελάσας ὡς συναντήσαι ἤρετο εἴ τι παραγγέλλοι. Ὁ δὲ ἐπιστήσας εἶπε καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ. Ταῦτα δὲ λέγων θορούβου ἤκουσε καὶ ἤρετο τίς ὁ θόρουβος εἶη. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι τὸ σύνθημα παρέρχεται δευτέρου ἤδη. Καὶ ὃς θαυμάζων ἤρετο ὅ,τι εἶη τὸ σύνθημα. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ζεὺς σωτὴρ καὶ νίκη.

(Ξεν. Κ. Ἄν. 1, 8, 13-16)

ὁ, ἡ εὐώνυμος, τὸ -ον

περίειμι

τὸ κέρασ (τοῦ κέρως ἢ -τος)

ἑκατέρωθεν

παρελαύνω

οὐ πάνυ πρὸς τῷ στρατεύματι

ὑπελάσας

ἤρετο

ἐπιστήσας

ἱερὰ

ὁ ἀριστερός (εὖ = καλὰ, ἐπίρρ.

(πβ. εὖγε) + ὄνομα)

ὑπερέχω

πέτρινα παρατάξεως στρατοῦ

καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη

περνῶ ἔφιππος

ὄχι πολὺ κοντὰ στό στρατεύμα

μετ. τοῦ ρ. ὑπελαύνω = τρέχω ἔφιππος

μέ δισταγμῶ

ἀόρ. β' τοῦ ρ. ἐρωτῶ

μετ. τοῦ ρ. ἐφίστημι (ἐνν. τόν ἵππον) =

σταματῶ

τά μαντικά σημεῖα τοῦ παρατηροῦνται

στά σπλάγχνα τῶν ζώων τῆς θυσίας

2. Νά μεταφραστοῦν οἱ ἐπόμενες φράσεις:

- α) Ἡ φιλοσοφία ἀρετὴν καὶ ἐλευθερίαν παρέχουσα τὰς τῆς ψυχῆς μερίμνας ἀπελαύνει.
- β) Ὁ Καλλικρατίδας ἀκούων τὴν βοήθειαν ἤδη ἐν Σάμῳ οὐσαν, κατὰ εἶπει ἐκεῖ πενήτηκοντα ναῦς.
- γ) Τῶ Τιριβάζῳ ἀκούοντι ἰσχυρῶς ἤρεσκον οἱ τοῦ Ἀνταλκίδου λόγοι.
- δ) Οὐκ ἀνέχεσθε τοὺς λέγοντας ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν· ἐβούλεσθε γὰρ τοὺς τῶν κολακευόντων λόγους ἀκούειν.
- ε) Τοῖς Ἀθηναίοις μέλλουσιν ἀποκρίνεσθαι οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι εἶπον.

Β' 1. Μετοχή ἐνεργητ. ἐνεστώτα βαρύτερων ρημάτων καὶ τοῦ εἰμί.

2. Εἶδη τῶν μετοχῶν

3. Ὑποκείμενο τῆς μετοχῆς

4. Ποιοτικὴ καὶ ποσοτικὴ μεταβολὴ φωνηέντων. Ἀντέκταση.

1. Οἱ κατάληξις τῆς μετοχῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα εἶναι:

ἄρσ. **-ων (-οντος)**, θηλ. **-ουσα (-ούσης)**, οὐδ. **-ον (-οντος)**

Κλίνονται:

α) ἡ μετοχὴ τοῦ ἄρσεν. καὶ τοῦ οὐδετέρου σάν τὰ τριτόκλιτα οὐσιαστικά σέ **-ων** (γέρον, γέροντος). Μόνο πού ἡ κλητική εἶναι ὁμοία μέ τὴν ὀνομαστική: *ὁ λύων, τοῦ λύοντος, τῷ λύοντι, τόν λύοντα, ὃ λύων, – οἱ λύοντες, τῶν λύόντων, τοῖς λύουσι, τοὺς λύοντας, ὃ λύοντες, – τό λῶον, τοῦ λύοντος κτλ. – τὰ λύοντα τοῖς λύουσι κτλ.*

β) ἡ μετοχὴ τοῦ θηλ. σάν τὰ θηλ. οὐσιαστικά τῆς ἀ' κλίσεως σέ **-α** (γεν. **-ης**) (ἡ θάλασσα, τῆς θαλάσσης): *ἡ λύουσα, τῆς λυούσης, τῇ λυούσῃ, τὴν λυούσαν κτλ. – αἱ λύουσαι, τῶν λυουσῶν κτλ.*

Ἡ μετοχὴ στόν ἐνεστώτα τοῦ **εἰμί** εἶναι:

ῶν (ῶντος), οὔσα (οὔσης), ὄν (όντος). Κλίνεται ὅπως καὶ ἡ προηγούμενη.

2. Ἡ μετοχή στά ἀρχαῖα ἑλληνικά ἔχει τὰ ἀκόλουθα εἶδη:
- ἐπιθετική ἢ ἀναφορική:** Χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπιθετικός προσδιορισμός, ἔχει συνήθως ἄρθρο καί μεταφράζεται μέ **ἀναφορική πρόταση:** *ὁ πολλά λέγων* = αὐτός πού λέει πολλά.
 - κατηγορηματική:** Χρησιμοποιεῖται ὡς κατηγορηματικός προσδιορισμός ἢ ὡς κατηγορούμενο καί μεταφράζεται συνήθως μέ **νά ἢ ὅτι ἢ πού** καί τό ρῆμα: *ὄρω σέ φυλαττόμενον* = σέ βλέπω νά φυλάγεσαι.
 - ἐπιρρηματική:** Χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπιρρηματικός προσδιορισμός (Βλ. Κεφ. 17) καί δηλώνει **χρόνο, αἰτία, τρόπο** κτλ. Μεταφράζεται λοιπόν μέ **χρονική, αἰτιολογική κτλ πρόταση:** *Κῦρος ἀκούσας εἶπεν* = ὁ Κ. ὅταν ἄκουσε εἶπε.
Γιά τήν κατηγορηματική καί ἐπιρρηματική μετοχή θά μιλήσουμε πιό διεξοδικά στά ἐπόμενα κεφάλαια.
3. Ἡ μετοχή συμφωνεῖ μέ τό ὑποκείμενό της κατά πτώση, γένος καί ἀριθμό (δηλαδή ἡ μετοχή λειτουργεῖ σάν ὁμοίопτωτος ἐπιθετικός προσδιορισμός): **δρῦός πεσοῦσης πᾶς ἀνήρ ξυλευεται, ἄμα ἠλίω ἀνατέλλονται** (πβ. ὑποκείμενο ρῆμ. καί ἀπαρεμφ. Κεφ. 9).

4. Ἀπό τά πάθη τῶν φωνηέντων

- ποιοτική μεταβολή ἢ τροπή** εἶναι: ἡ μεταβολή ενός φωνήεντος μακρόχρονου σέ ἓνα ἄλλο ἐπίσης μακρόχρονο, ἢ ενός βραχύχρονου σέ ἄλλο βραχύχρονο: *ρήγνυμι-ῥωγή, λέγω-λόγος.*
- ποσοτική μεταβολή** εἶναι ἡ μεταβολή τοῦ μακρόχρονου φωνήεντος (ἢ διαφθόγγου) σέ βραχύχρονο ἢ τό ἀντίστροφο. Ἔτσι εἶναι:
 - Συστολή ἢ βράχυνση:** ἡ μεταβολή τοῦ μακρόχρονου φωνήεντος (ἢ διαφθόγγου) σέ βραχύχρονο: *δῶρον-δόσις, ἀκούω-ἀκοή.*
 - Ἔκταση:** ἡ μεταβολή τοῦ βραχύχρονου φωνήεντος σέ μακρόχρονο: *τοῦ γέροντος-ὁ γέρον, ἐπιζῶ-ἠλιζον.*
Ἐπίσης: ὅταν ἡ ἐκταση γίνεται μέ ἀποβολή ενός ἢ περισσότερων συμφώνων, τότε αὐτή ἡ ἐκταση λέγεται **ἀντέκταση ἢ ἀναπληρωματική ἐκταση** (ἡ ἐκταση τοῦ φωνήεντος ἀναπληρώνει τήν ἀπώλεια τῶν συμφώνων): λ.χ. θέμα γέροντ-, *τοῖς γέροντ-σι* ἄλλά μέ ἀποβολή τοῦ ντ τό ο ἐκτείνεται σέ ου: *τοῖς γέρουσι, τοῦ λόντος, τοῖς λύουσι.*

Γ'

- Νά σχηματιστοῦν ἡ γενική καί δοτική τοῦ ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῆς μετοχῆς στόν ἐνεστώτα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν παρακάτω ρημάτων:

λίω, λέγω, ἀποκρύπτω, παρασκευάζω, ἀκούω, πάραιμι.

2. Νά προστεθεῖ ὁ κατάλληλος τύπος τῆς μετοχῆς τοῦ ῥήματος:

α) Πολεμήσω τοὺς μὴ ... ταῦτα. (δέχομαι)

β) Ἰσχυροῦς ἐκόλαζον τοὺς ... μὲν, ἀλλὰ μὴ ... τὴν ἀλήθειαν.
(γινώσκω, λέγω)

γ) Οἱ πολέμοι φεύγουσι, οἱ μὲν ... οἱ δὲ (ἀφάξω, διώκω)

δ) Τοῖς .. ταῦτα ἔλεγεν μὴ θαυμάζετε, οὐδὲν γὰρ δύναται.
(θαυμάζω)

ε) Ἐπέληττε πολλοῖς τῶν (αἰμαρτάνω)

3. Ποιά οὐσιαστικά παράγονται ἀπὸ τὰ παρακάτω ῥήματα καὶ ποιό φαινόμενο ἀπὸ τὰ πάθη τῶν φωνηέντων παρατηρεῖται:

βρέχω, ἀμείβω, πέμπω, τρέμω, τρέπω, σπείρω, στρέφω, σπευδω, φθείρω (θ. φθεο-);

4. Ποιό φαινόμενο ἀπὸ τὰ πάθη τῶν φωνηέντων συμβαίνει στίς λέξεις:
τοῖς ἄρχουσι, ἤλαινον, ἴδρυνον, ὁ λέων, τοῖς ἀνδριάσι, φυγή (ἀπό τό ρ. φεύγω);

19. Ὁ Ξενοφώντας ἀποκρούει τίς συκοφαντίες

Ὁ Νέων, ἓνας ἀπὸ τοὺς ὑποστρατήγους τῶν Μυρσίων, εἶχε διαδώσει ὅτι ὁ Ξενοφώντας ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγούς νά ὀδηγήσουν τὸ στράτευμα πίσω στὸν ποταμὸ Φάση ἀντὶ νά συνεχίσουν τὴν πορεία τοὺς πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Γιὰ νά ἀποκρούσει αὐτὲς τίς συκοφαντίες, ὁ Ξενοφώντας μιλάει πρὸς τοὺς ὀργισμένους στρατιῶτες.

Α' 1. Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν, ὧ ἄνδρες, ἐμὲ ὡς ἐγὼ ἄρα ἐξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν. Ἀκούσατε οὖν μου πρὸς θεῶν, καὶ ἐὰν μὲν ἐγὼ φαίνομαι ἀδικεῖν, οὐ χορὴ με ἐνθένδε ἀπελθεῖν πρὶν ἂν δῶ δίκην. Ὑμεῖς δέ, ἔφη, ἴστε δήπου ὅθεν ἥλιος ἀνίσχει καὶ ὅπου δύεται, καὶ ὅτι ἐὰν μὲν τις εἰς τὴν Ἑλλάδα μέλλῃ ἰέναι, πρὸς ἐσπέραν δεῖ πορεύεσθαι· ἦν δέ τις βούλῃται εἰς τοὺς βαρβάρους, τοῦμπαλιν πρὸς ἔω. Ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτο ἂν δύναίτο ὑμᾶς ἐξαπατήσαι, ὡς ἥλιος ἐνθεν μὲν ἀνίσχει, δύεται δὲ ἐνταῦθα; Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ἐπίστασθε, ὅτι βορέας μὲν ἔξω τοῦ Πόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρει, νότος δὲ εἴσω εἰς Φᾶσιν. Τοῦτ' οὖν ἐστιν ὅπως τις ἂν ὑμᾶς ἐξαπατήσαι ὥστε ἐμβαίνειν ὁπότεν νότος πνέῃ;

(Ξεν. Κ. Ἀνάβ. 5, 7, 5-8)

διαβάλλω	συκοφαντῶ
ὡς ἄρα	ὅτι τάχα
Φᾶσις	ποταμὸς στὴν Κολχίδα τοῦ Πόντου
δίδομι δίκην	τιμωροῦμαι (ἀντίθ. δίκην λαμβάνω = τιμωρῶ)
ἴστε	βλ. κεφ. 10
δήπου	βέβαια
ἥλιος ἀνίσχει	ὁ ἥλιος ἀνατέλλει
ἰέναι	(τελ. ἀπαρ.) τοῦ ρ. εἶμι: ἔρχομαι, πηγαίνω
πρὸς ἐσπέραν	πρὸς τὴ δύση (πβ. ν.έ. ἐσπερία)
ἦν, ἐὰν, ἂν	βλ. κεφ. 15
τοῦμπαλιν	(τό ἐν + πάλιν, κράσι) ἀντίθετα, ἀντίστροφα
ἐπίσταμαι	γνωρίζω καλά
ἢ ἔως	ἢ αὐγῇ, ἢ ἀνατολῇ (πβ. ἑωσφόρος)
εἴσω	μέσα
ἔστιν ὅπως	κάπως
τοῦτο ἂν τις ὑμᾶς ἐξαπατήσαι	σ' αὐτὸ θά μπορούσε κανεὶς νά σᾶς ἐξαπατήσει
ἐμβαίνειν	ἐπιβιβάζομαι σὸ πλοῖο.

